

O PROBLEMIMA OBUKE

Ovo je šesti razgovor koji organizuje i vodi redakcija časopisa »Vojno delo«. U ranijim razgovorima bilo je reči »O koncepciji opštenarodne odbrane« (VD 2/69), »O principima i načinima borbenih dejstava u opštenarodnom odbrambenom ratu« (VD 3/69), »Vidovi, rodovi i službe u opštenarodnom odbrambenom ratu« (VD 5/69), »Teritorijalna odbrana« (VD 1/70) i »Civilna zaštita« (VD 4/70).

Cilj ovog razgovora jeste da se na bazi osnovnih postavki koncepcije opštenarodne odbrane, usvojenog sistema planiranja, naše prakse, stečenih iskustava, materijalnih mogućnosti, postojećeg sistema obuke naših oružanih snaga, kao i na osnovu ličnih mišljenja učesnika razgovora, definiše postojeći sistem obuke vojnika, jedinica i komandi, da se istaknu aktuelni problemi obuke i predlože mere o tome šta sve treba uraditi da bi obuka bila savremenija, tj. da bi borbena gotovost bila veća ili na nivou oružanih snaga potencijalnih agresora.

Dakle, cilj razgovora nije u tome da dajemo ocene o stepenu obučenosti vojnika, jedinica i komandi, već da govorimo o problemima koji su aktuelni i za koje se traže rešenja.

Trebalo bi ukazati na one teorijske i praktične probleme koji će biti značajni za budućnost. Redakcija časopisa »Vojno delo«, posle analize nekih pokazatelja i konsultovanja sa većim brojem drugova iz uprava, jedinica i škola, došla je do zaključka da je obuka (pored borbene gotovosti) jedan od primarnih zadataka u sadašnjem momentu izgradnje naših oružanih snaga. Upravo je zato ovo pitanje i stavila na dnevni red — pred svoje čitaoce i saradnike.

Poželjno je da se u razgovoru istakne ono što je novo, sadržajno i primarno.

Redakcija poziva svoje čitaoce da se uključe u ovaj razgovor o pokrenutim pitanjima i onim problemima i dilemama iz obuke za koje smatraju da ih treba obraditi na stranicama časopisa.

U ovom razgovoru su učestvovali: general-pukovnici Rajko Tanasković, Mirko Jovanović i Dušan Pekić, general-potpukovnik Milorad Janković, pukovnici Dušan Sovilj, Čedo Radović, Dane Knežević, Janez Kramarič, Vujo Vidaković i Mihajlo Vučinić, i potpukovnik Dušan Smoljenović.

Dušan SMOLJENOVIC

Kako ocenjujete postojeći sistem obuke vojnika, jedinica i komandi operativne armije i teritorijalne odbrane? Šta možete kazati o jedinstvenosti ili nejedinstvenosti sistema obuke unutar operativne armije i operativne armije i teritorijalne odbrane?

Dušan PEKIĆ

Sada postoji sistem obuke operativne armije ili JNA i podsistem obuke omladine u školama i to iz predmeta »Odbrana i zaštita« i »Osnovi narodne odbrane«. Sistem obuke teritorijalne odbrane je tek u začetku, u početnom definisanju. On još nije verifikovan. Prema tome, još uvek ne postoji jedinstven sistem obuke oružanih snaga — on je tek u izgradnji.

Mi smo uspeli povezati podsistem obuke omladine sa sistemom obuke JNA, ali samo onaj deo programa obuke omladine koji se realizuje u školama. Međutim, onaj drugi deo koji se realizuje u omladinskim jedinicama još je nedovoljno povezan.

Što se tiče podsistema obuke jedinica teritorijalne odbrane, on je delimično povezan sa sistemom obuke JNA, pošto ona realizuje osnovnu obuku vojnika i starešina za sve komponente. Svi vojni obveznici (regruti i pitomci ŠRO) završavaju obuku u JNA u toku redovnog vojnog roka, gde se osposobljavaju za dejstva u bilo kojoj komponenti narodne odbrane i u bilo kome obliku rata i oružane borbe.

No, kada je u pitanju dopunska obuka vojnih obveznika i jedinica teritorijalne odbrane, taj deo programa nije još dovoljno sistematizovan i usklađen sa sistemom obuke u JNA, odnosno nije ugrađen u jedinstven sistem obuke OS. U praksi se postiže više od onoga što je programirano i u teoriji postavljeno.

Zbog svega toga, sada se radi na definisanju osnovnih principa i standarda obuke svih struktura OS, tj. na izgradnji jedinstvenog sistema obuke OS.

Mirko JOVANOVIĆ

Promene u personalnom biću Armije očigledne su i stalne. Treba istaći njihov pozitivan, uzlazan pravac. Samo promene u obrazovnoj strukturi vojnika (37% ovogodišnjih mladih vojnika su sa srednjom, višom i visokom spremom) ili u socijalnom sastavu (64% su zaposleni ili žive u gradu), ili pak u stalnom porastu po školovanju, stručnosti i kvalifikovanosti starešinskog sastava i njegovom podmlađivanju — govore o značaju ovih promena i u kvantitativnom i u kvalitativnom smislu. Već ova činjenica objektivno nalaze potrebu stalnog praćenja realnih promena u tzv. »armijskom biću« i adekvatnih promena u programu, obimu, oblicima, metodici obuke i vaspitanja. Isto tako, krupne promene u tehničkoj opremi i naoružanju armije i drugih snaga ONO zahtevaju promene i u kadrovskoj politici. Ako sa ovim objektivnim okolnostima povežemo potrebe realizacije koncepcije opštenarodne odbrane i u sferi obuke i pripreme svih faktora našeg društva za vođenje oružane borbe i svih oblika otpora — očigledna je opravdanost i aktuelnost daljeg razvoja našeg sistema i programa obučavanja. Dobru podlogu za usavršavanje i razvoj sistema obuke imamo u dosadašnjim rezultatima, iskustvima i saznanjima.

Istakao bih važnost i potrebu dobre organizacije, angažovanje komandi (uprava) i uloga vojnonaučnog rada (i ne samo njega, već i svih drugih naučnih faktora koji se bave obrazovanjem i vaspitanjem u društvu) za pripremanje novih koraka, programa i sistema nadgradnje koncepcije ONO u sferi obuke i vaspitanja, kako OS tako i omladine pa i čitavog stanovništva za ONO. Taj rad valja (verovatno) po snagama, vremenu i zadacima sinhronizovati sa naporima koji se čine oko definisanja programa razvoja ONO u predstojećem poludecenijskom periodu. Izmene u definisanju ovog programa, a koje bi se zasnivale na empirici bile bi samo korekcija i improvizacija koje bi se mogle odraziti negativno ne samo na nadgradnju nego i na bazu i na dalji razvoj koncepcije ONO i pravce njene realizacije.

Čini mi se da je ovo put prevazilaženja i nekih pojava od kojih treba da oslobodimo našu nastavnu aktivnost. To su, pre svega, u određenoj meri klasicizam, formalizam, rutinerstvo i šablonizam u sistemu i metodici obučavanja.

Ovim ne mislim da mere koje bi na početku ove i iduće nastavne godine trebalo preduzeti čekaju na dugoročnije studiozne i naučne obrade, već na potrebu odvajanja kratkoročnih mera od srednjih i dugoročnih, a sa tim i analiza, studija, organizacije rada, metodologije, itd.

Značajno je već sada istaći važnost i potrebu masovnije inicijative i stvaralaštva na svim stepenima komandovanja u ovoj sferi aktivnosti. Praksa nekih krupnih kolektiva (divizija, brigada i dr.) pokazuje da za to postoje realni uslovi i da se uz ispoljavanje inicijative i aktivnosti (ne čekajući samo sistemska rešenja i mere »odozgo«, kojima se često pridaje veći značaj nego što ih imaju ili će ih imati), rešavaju značajni i do sada teško rešivi problemi iz oblasti obučavanja. Na primer, kod pomenutih jedinica stvoreni su povoljni materijalno-tehnički uslovi za savremeno obučavanje. Poznato je da je rešavanje ovih problema, zbog visoke cene koštanja, skopčano sa brojnim odlaganjima.

Uz inicijativu jedinica budžetska sredstva su tokom realizacije multiplicirana po efektima (sa koeficijentom 3,7), čime su ostvareni zadaci u toku jedne godine, a za koje su očekivana sredstva i ulaganja a time i izgradnje za četiri godine. Mogućnost i potreba, ispoljavanje inicijative svih stepena rukovođenja i komandovanja u oblasti obuke nije samo u sferi materijalno-tehničkih aktivnosti, već je više u podizanju pedagoške spremne starešina, methodske razrade nastavnih časova, kvaliteta i efekata obučavanja, razrade sistema ocenjivanja i aktiviranja vojnika u nastavnom procesu.

Ističem jednu činjenicu, a to je (koju smo skoro utvrdili na zajedničkom sastanku starešina beogradske armijske oblasti) da možemo postići znatno veće rezultate već i sada ako se mobilišu i bolje angažuju sve subjektivne, unutrašnje snage kolektiva i ako se sa većim respektom prouče i iskoriste saznanja i iskustva jedinica i kolektiva koji prednjače u ovim aktivnostima. Skreću na sebe pažnju i pozitivni naponi i rezultati u masovnom obučavanju vojnih obveznika (raspoređenih i neraspoređenih), kao i omladine i to prema zajedničkim planovima štabova operativnih i teritorijalnih jedinica, kao i stvaranje jedinstvene infrastrukture i materijalno-tehničkog obezbeđenja za obučavanje — uz izbegavanje po svaku cenu paralelizama, (dupliranja). Ovakve inicijative vrlo rado prihvataju i pomažu društveno-političke zajednice (njihovi saveti narodne odbrane i dr.) i radne organizacije.

Postojeći sistem obuke vojnika u JNA karakteriše se intenzivnim obučavanjem u trajanju od 7,5 meseci, što čini gotovo polovinu vojnog roka. Praksa je pokazala da prosečno inteligentan vojnik može za ovo vreme da u potpunosti usvoji predviđeno gradivo i da se osposobi za ulogu koja mu je namenjena. Ako se pored toga ima u vidu da je nastavni plan i program sadržajno i metodski prilagođen nivou vojnika i zahtevima savremene obuke, može se sa sigurnošću tvrditi da je vreme predviđeno za obuku sasvim dovoljno i da obezbeđuje optimalne uslove za realizaciju postavljenih zadataka i ciljeva obučavanja.

Osnovna zamerka sadašnjem sistemu obuke je u tome što ne obezbeđuje kontinuirano obučavanje kroz čitav period služenja vojnog roka. Neprekidna obuka u trajanju od 7,5 meseci mobilise vojnike i čini ih aktivnim samo u tom periodu. Međutim, u drugom periodu vojnog roka većina vojnika je angažovana na ostalim zadacima koji nisu vezani za obuku, što deluje na njihovu obučenost i dovodi do toga da vojnici do kraja služenja vojnog roka zaborave mnogo od onoga što su učili.

Dalje, sadašnji sistem obuke ne obezbeđuje sadejstvo u obuci, a posebno sadejstvo raznorodnih jedinica. Razlike u planovima i programima, kod pojedinih rodova, utiču na zatvaranje obuke u rodovske okvire. Primera radi iznosim činjenicu da u fazi stručne obuke artiljerijske i još neke rodovske jedinice završavaju četnu, odnosno baterijsku obuku, a pešadijske jedinice ne završavaju ni vodnu obuku, što praktično onemogućuje sadejstvo u obuci artiljerije i pešadije. Ili, drugi primer, oklopne jedinice primaju regrute dva puta u toku godine, a ostali rodovi jedan put u devet meseci. Prema tome teško je ostvariti sadejstvo u obuci oklopnih jedinica sa drugim rodovima. Sve ovo veoma utiče na uvežbanost i uigranost združenih jedinica i međusobno poznavanje rodovskih jedinica. Negativnosti slabog sadejstva u obuci su evidentne, a naročito kod protivtenkovskih jedinica. Ne može se govoriti o visokim rezultatima u obuci pt-jedinica ako one nisu uvežbane zajedno sa tenkovskim jedinicama, ako vojnici nisu doživeli da tenkovi pređu preko rovova u kojima se oni nalaze i sl. Ovo se posebno negativno odražava na starešine koji žele praktično, preko vežbi sadejstva, da uvežbaju komandovanje sa raznorodnim jedinicama, što se nameće kao neophodno, s obzirom na fizionomiju savremenih borbenih dejstava. Sistemom obuke trebalo bi ove manjkavosti rešiti, tim pre što, u sklopu koncepcije opštenarodne odbrane, obuka dobiva i veći značaj i složenije zadatke.

Novim sistemom obuke treba obezbediti neprekidnost obučavanja svakog pojedinca u toku čitavog roka služenja pa makar i sa smanjenim intenzitetom. Na taj način vojnik će se držati u kursu i biti aktivan činilac obuke kroz čitav period. Stoga se obuka može podeliti u dva ciklusa u trajanju od 5 do 6 meseci, a da razmak između njih bude 3 do 4 meseca. U prvom ciklusu vojnik bi se obučavao kao pojedinac, a zatim postepeno uklapao u timski rad posluge — posade u okviru odeljenja, voda i čete. Istovremeno, jedinica bi na kraju prvog ciklusa bila osposobljena za izvršavanje borbenih zadataka na nivou čete — baterije. U drugom ciklusu pretežno bi se uigravale kompletne jedinice u okviru samostalnih i združenih taktičkih vežbi sa težištem na sadejstvu.

Ovako postavljen sistem obuke imao bi višestruki značaj za dalje unapređenje obuke i znatno bi doprineo potpunijoj i svestranijoj obuci svakog pojedinca i posebno jedinica.

Vujo VIDA KOVIĆ

Pitanje je veoma aktuelno i značajno. Svaku promenu i usavršavanje vojne organizacije mora da prati i usavršavanje obuke i vaspitanja. Dobrom obukom sve komponente oružanih snaga pripremaju se za realizaciju koncepcije opštenarodne odbrane u ratu. Gledano s tog aspekta, sadašnji sistem obuke vojnika, jedinica i komandi operativne armije nije adekvatan nivou naših saznanja o opštenarodnom odbrambenom ratu i zahtevima za što veću sposobnost jedinica kao celina. Obuka treba da je na takvom stepenu da se u svakom momentu OS uspešno mogu suprotstaviti agresoru i primeniti takve postupke koji *obećavaju najverovatnije uspehe u borbi*. Sistem treba usavršiti i prevaziđeno menjati. Postoji više razloga za neodložno usavršavanje sistema obuke:

1. — Sistem prijema regruta nije usklađen sa zahtevima borbene gotovosti. Ovo se negativno odražava na sposobnost jedinica za duži period. Veliki razmak u prijemu regruta otežava pogodniji način grupisanja vojnika za obuku.

Nama treba takav sistem obuke koji će obezbeđivati osposobljavanje za kraće vreme, za jednostavnije dužnosti, postupnost u obuci, lakše uklapanje neobučenog ljudstva u kolektiv koji je bolje obučen i dr. Sadašnji sistem prijema regruta, imajući u vidu zahteve obuke i borbene gotovosti, nije dovoljno ekonomičan.

2. — Sistem obuke nije usklađen sa namenama i zadacima jedinica u ratu i zahteva duže trajanje obuke. Obuka vojnika treba da je sadržajno i vremenski na istom nivou, dok u obuci jedinica treba

da postoji razlika u obimu sadržaja i vremenu trajanja. Na primer, oklopne jedinice u sastavu združenih jedinica treba da su osposobljene za defanzivno-ofanzivna dejstva i za ojačavanje odbrane pešadijskih i drugih snaga, uz maksimalno ispoljenu aktivnost u borbi. Takva namena i uloga iziskuju intenzivniju obuku u sadejstvu sa jedinicama svih rodova u okviru pešadijskih združenih jedinica. Različito vreme trajanja obuke i neujednačenost trajanja razdela obuke u jedinicama rodova ne obezbeđuju da se navedeni zahtevi potpuno ostvare.

Nasuprot ovome, samostalne oklopne i mehanizovane jedinice moraju biti uvežbane za odbranu odgovarajućih operativno-taktičkih pravaca; sposobne za brze pokrete na frontu ili sa jednog fronta na drugi (brze koncentracije, manevre, udare u bok i u pozadinu i dr.). Njihova namena i uloga zahtevaju veću uvežbanost jedinica kao celine, veći broj kompleksnih vežbi sa kompletnim jedinicama, gde bi se uvežbavali delovi svih rodova i elementi borbenih poredaka — kao kompaktna celina.

3. — Nije usklađen sadržaj obuke rodova sa združenim jedinicama. Razlikuju se mogućnosti, načini upotrebe i brzina izvođenja dejstava oklopnih ili mehanizovanih od pešadijskih jedinica. Zbog ovih razlika moraju se prilagoditi sadržaji obuke jedinica rodova u sastavu oklopnih, mehanizovanih i pešadijskih jedinica. Razlike se moraju imati u vidu, pa stoga u sistemu obuke treba naći rešenja koja će obezbediti konkretnost obuke u okviru združenih jedinica. *U združenim jedinicama ne može biti onoliko politika obuke koliko u njima ima rodova.* Obuka jedinica treba da je jedinstvena i da omogućiti da se one osposobe onako kako će dejstvovati u ratu. Pri tom ne treba zanemariti specifične sadržaje rodova i postupnost u obuci, već treba realno utvrditi i vremenski odrediti koje sadržaje, radnje i postupke je neophodno izučiti i uvežbati u okviru stručne rodovske obuke, a koje kroz kasniju integralnu obuku u okviru združenih jedinica. Bez ovakvog prilaza usavršavanju sistema obuke, problem sadejstva rodova neće se moći rešiti.

4. — Obuka vojnika i najnižih jedinica (odeljenja, posada i vodova) prepotencirana je na račun smanjenja mogućnosti uvežbavanja većih jedinica. Problem je takav da se moraju studioznije izučiti »sitne« vežbe i smanjiti na račun krupnijih. Mora se utvrditi stepen obučenosti pojedinaca, njihova sposobnost, na osnovu kojih će se uključiti u više razdele obuke a u kojima će usavršavati znanje i navike stečene u obuci pojedinaca.

5. — Nastavni organi su usitnjeni i razjedinjeni, mada su u celini brojni. Ovo ih čini dosta neefikasnim, što se odražava na si-

stem, kvalitet i rukovođenje obukom u celini. Bez jedinstvenog rukovođenja obukom, ne može biti jedinstvenog sistema niti željene efikasnosti u bržoj modernizaciji obuke, a kompromisna rešenja će se i dalje zadržavati tamo gde nisu neophodna. Nastavni organi objedinjeni na nivoima komandovanja, a ne po rodovima, bili bi efikasniji i potpunije bi obezbeđivali osposobljavanje jedinica (ne rodova u okviru jedinica).

6. — Nije potpuno usklađen zahtev obuke sa materijalnim mogućnostima i sistemom materijalnog planiranja za obuku. Maksimalni zahtevi programa obuke, i nedovoljne materijalne mogućnosti unose nesigurnost u planiranje, dovode do improvizacija tamo gde one nisu nužne i otežavaju realizaciju programskih sadržaja. Aproximativna podela materijalno-finansijskih sredstava, prema veličini rodova ili osnovnih jedinica u okviru roda (a ne na osnovu njihovih stvarnih potreba i zadataka), onemogućava potpun uspeh u obuci i ne obezbeđuje željeni stepen uigranosti jedinica.

To su, po mom mišljenju, neke slabosti postojećeg sistema obuke. On je za određenu fazu našeg razvoja odgovarao. Međutim, svestrana i celovita analiza istakla bi i druge probleme, pa smatram da sistem obuke ne odgovara sadašnjem stepenu razvoja naše armije i oružanih snaga.

Dušan SMOLJENVIĆ

Stiče se utisak da u nas svaki vid i rod ima svoju politiku obuke, ako ne politiku ono sigurno nekakve autonomne stavove koji nisu dovoljno usklađeni u jedinstveni sistem ili podsistem. Da li je baš tako? Da li nam je potreban jedinstveni sistem obuke?

Dušan SOVILJ

Pukovnik Vidaković je rekao da u nas postoji više rodovskih intencija i politika u obuci. Mislim da je to više autonomna, nego jedinstvena obuka, kojom bi se obezbedila uspešna dejstva združenih sastava. O tome treba reći nešto više. Mi nemamo jedan opšti sistem obuke zasnovan na koncepciji i formulisane njegove ciljeve i kanalisane neophodnim normativnim pokazateljima. Zbog toga, mislim da postoje, pre svega, delimično izražene vidovske politike u obuci i u okviru njih naglašene rodovske intencije obučavanja.

U postojećoj situaciji nije moguće odrediti vreme ili godišnje doba u kome su svi vojnici svih vidova-rodova i službi prošli fazu stručne

i zajedničke obuke, što bi moralo biti polazna osnova za organizaciju i izvođenje vežbi manjih i većih združenih sastava i uvežbavanja raznih oblika manevara u različitim ratnim situacijama.

Unatoč iznetim slabostima u obuci su postizani pozitivni rezultati, ali ne i takvi da bismo sa njima mogli biti sasvim zadovoljni.

Upravo se stoga sada užurbano radi novi opšti sistem obuke i već su na pomolu konkretni predlozi, a verovatno će uskoro biti donesena i odluka kojom će se odrediti ciljevi i normativni pokazatelji obuke, nadležnosti u planiranju i programiranju, načinu obučavanja, itd. Sa svim ovim ne mislim da okrivljujem bilo koga za postojeće slabosti, jer bilo koja, pa i najbolja rešenja jednog dana moraju zastareti, što implicira potrebu da se slabosti pravovremeno uoče i na vreme rešavaju, što se, upravo i čini gde god je to moguće.

Dušan PEKIĆ

Ja sam na početku rekao da kod nas ne postoji jedinstven sistem obuke oružanih snaga. To je činjenica. Ja ovde nisam iznosio kritiku postojećeg sistema obuke, ali se u većini slažem s ovim što su izneli drugovi Vidaković i Radović (da je u KoV-u do sada u obuci postojala rodovska politika). Mornarica i vazduhoplovstvo imaju nešto bolji, izgrađeniji sistem obuke. Međutim, najveći i najkrupniji nedostatak ili najkrupnija slabost postojećeg sistema obuke, jeste njegova nepovezanost sa sistemom borbene gotovosti.

U nas je sistem popune diktirao i sistem obuke. Određen je sistem popune i vreme trajanja obuke, a pri tom se, po mom mišljenju, rukovodilo nekim sporednim mirnodopskim razlozima i drugim sporednim zadacima, a ne borbenom gotovosti. Iz ciklusa popune i potrebe rashoda proisteklo je trajanje obuke, a ne iz stvarne potrebe pojedinih specijalnosti. Zbog svega toga dolazi do onog što su drugovi iznosili, da u završnoj fazi skoro u dve trećine trajanja vojnog roka nema obuke. Znači, obuka traje samo u prvoj trećini vojnog roka. To bi bila najkrupnija slabost sadašnjeg sistema obuke. Ima i drugih slabosti. Mi sada koncipiramo novi sistem, radimo na njemu. On u našim propisima nigde nije ni definisan. Šta je to sistem obuke, koji su njegovi elementi, koji su njegovi standardi, principi, organi i sve ostalo iz čega se sastoji jedan sistem? Sve to nije još definisano, iako se zna što on treba da poseduje. O tome sada ne bih mogao detaljnije govoriti.

Sistem obuke u jedinicama teritorijalne odbrane je ipak u sadašnjim uslovima u osnovi definisan. Programe obuke utvrđuju republikanski štabovi NO, a opštine i radne organizacije konkretizuju ih prema svojim potrebama i mogućnostima. One vode brigu o organizovanju i izvođenju obuke. Komande i starešine jedinica su osnovni izvođači obuke. Od druge polovine prošle godine obuka je vrlo intenzivna i raznovrsna. Obuhvaćene su sve starešine i pripadnici jedinica teritorijalne odbrane. To je neosporno veliki uspeh koji je postignut za relativno kratko vreme.

U sistemu obuke jedinica teritorijalne odbrane moraju se uvažavati različiti uslovi (kadrovski, materijalni, zemljišni i dr.) koji ispoljavaju svoj uticaj i nalažu specifična rešenja u organizaciji i sprovođenju obuke. Treba imati u vidu da jedinice teritorijalne odbrane nisu vojska sa ustaljenim kasarnskim načinom života. Pripadnici ovih jedinica nisu stalno na okupu, već su angažovani na svakodnevnim društvenim i ličnim poslovima i zadacima. Starešine jedinica teritorijalne odbrane su angažovane svakodnevnim obavezama, van oružanih snaga. Vojne škole su završili pre nekoliko ili čak pre 15 godina, tako da neki od njih nemaju dovoljno vojnog i pedagoškog znanja za organizaciju i izvođenje obuke. Zbog toga se uz obučavanje jedinica obučavaju i njihove starešine. Dalje, u sprovođenju obuke nailazi se na različite mogućnosti materijalnog i tehničkog obezbeđenja, jer svaka društveno-politička zajednica i radna organizacija obezbeđuju nastavna sredstva prema svojim mogućnostima.

Proces obuke u većini jedinica nije kontinuiran i sprovodi se u različitim oblicima i metodama, a to sve zavisi od ličnih sposobnosti starešina kao neposrednih nosioca obuke i drugih organa koji se bave organizacijom obuke. Sve to dovodi do mnoštva neujednačenosti pa i problema. No, i pored svega toga svaka unifikacija i ukalupljenost u obuci jedinica teritorijalne odbrane bila bi višestruko štetna.

Različiti i raznovrsni metodi i forme, pa i sadržaji obuke govore o velikoj inicijativi i maksimalnim naporima da obuka bude što više deo konkretnih potreba i mogućnosti svake društveno-političke zajednice i radne organizacije. Iz dosadašnje prakse ima vrlo pozitivnih iskustava. Tako je, na primer, u nastavnom centru ljubljanske zone vrlo interesantan sistem obuke jedinica i starešina teritorijalne odbrane. Ovaj centar obučava pripadnike jedinica teritorijalne odbrane, organizuje pokazno-metodske vežbe, seminare za obuku starešina i

¹ Pukovnik D. Knežević nije prisustvovao razgovoru, pa je stavove o problemima obuke naknadno dostavio redakciji VD.

obveznika pojedinih specijalnosti (radio-telegrafsko, poslužioca RB, itd.) i druge aktivnosti iz obuke. Jedinice teritorijalne odbrane obučavaju se na sledeći način.

Prvo se pozivaju starešine jednog bataljona, pa se na seminaru od 3 do 4 dana obrađuje tematika predviđena programom, zatim se četvrti ili peti dan izvode gađanja i upoznaje sa metodom njihovog organizovanja. Istog dana dolazi kompletan inženjerski vod i sa njim se izvodi obuka po posebnom planu. Šestog dana javljaju se obveznici jedne čete (iz bataljona) pa se izvodi dvodnevna obuka. Obuku izvode starešine koji su se pripremali na seminaru. Poslednji dan se sa četom izvodi taktička vežba. Iako je centar formiran maja ove godine u njemu je već završilo obuku oko 1.500 pripadnika jedinica teritorijalne odbrane, od čega oko 300 rezervnih oficira.

Ova iskustva mogu biti korisna. U prenošenju iskustava mogao bi mnogo da učini list »Narodna armija« i vojni časopisi.

Dušan SMOLJENović

Koliko je obuka odraz koncepcije opštenarodne odbrane i svega onoga što čini našu doktrinu? Koliko je ona prilagođena zahtevima savremenog rata, imajući u vidu naše specifičnosti.

Ima mišljenja da je obuka vojnika, jedinica i komandi još u određenoj meri klasična, da se vežbe često izvode po sistemu »uređenih« bojeva, operacija, itd. U tom smislu, poslednjih godina, učinjen je znatan korak napred, ali bi bilo interesantno reći nešto o tome koliko su navedena mišljenja tačna. I ne samo to, već bi trebalo reći nešto i o tome šta se preduzima i šta treba preduzeti da bi obuka odražavala koncepciju.

Milorad JANKOVIĆ

Naša obuka izvire iz koncepcije ONO jer je, pored ostalog, usmerena direktivom državnog sekretara i instrukcijom za obuku komandi i starešina, vojnika i jedinica. Međutim, koliko je sistem obuke razrađen, koliko izvire iz koncepcije, imajući u vidu usmeravanje odozgo, moglo bi se reći da u njemu ima dosta šupljina i praznina. Od usvajanja koncepcije, (bar počev od 1968. god.) ništa se bitno u sistemu obuke i njenoj modernizaciji i osavremenjavanju nije učinilo. Nije bilo moguće u 1968. i 1969. na tom planu nešto ozbiljnije uraditi. Postepeno smo dolazili do saznanja o celokupnoj sadržini koja karakteriše koncepciju. Danas možemo potpunije govoriti o nastavnom sadržaju naše koncepcije, pa možemo i sagledati koliko se obuka uklapa u koncepciju i koji su to problemi?

Danas možemo potpunije govoriti (došli smo do izvesnih novih saznanja) o tome koliko se obuka teritorijalnog sastava uklapa u koncepciju. U narednom periodu trebalo bi učiniti veće napore da se obuka organizuje na novim osnovama počev od DSNO do čete i opštinskih štabova teritorijalne odbrane.

Obuka operativnog sastava mora se zasnivati na karakteru agresije. Ona opet polazi od nadmoćnosti oklopnih snaga, avijacije, helikopterskih i vazdušnih desanata, nadmoćnosti u elektronici i sličnim borbenim sredstvima. Sem toga, operacije i borbena dejstva unapred se planiraju i izvode uz pomoć tehnike mrežnog planiranja, odlikuju se visokim tempom i stepenom preciznosti, koriste se kompjuteri, itd. U ovim okolnostima i primenom navedenih sredstava ne postižu se uvek odgovarajući rezultati, ali sve to nameće drugačiji prilaz obuci komandi i starešina, vojnika i jedinica, planiranju naših dejstava, itd. To zahteva sagledavanje prave uloge jedinica svih komponenta ONO.

Sistem obuke u operativnim jedinicama treba da bude potpuno usklađen.

Formirano je više krupnih i sitnih sastava, a promene u sadržaju obuke više su odraz inicijative pojedinih komandi i globalne razrade direktive, nego konkretno razrađenih planova i programa, bar u jednom obimu koji bi obezbeđivao viši nivo obuke sada potreban.

Sistem obuke ostao je na nivou vodnih, četnih a ređe bataljonskih vežbi, umesto da dobije neke elemente pukovskog ili divizijskog nivoa. Naša rodovska uvežbavanja, pokretna logorovanja, rodovska gađanja, itd. imaju elemente parcijalnog obučavanja. Svako se sam vežba ili gađa, ima svoj cilj, svoju organizaciju i svako traži odgovarajuća sredstva. Međutim, parcijalna uvežbavanja morala bi biti više uključena u neki sistem zajedničkog obučavanja. Neodrživo je, na primer, da nam obuka pešadijskih komandi i starešina ostaje na nivou pešadije i da ne dobije sve elemente opštevojnog obučavanja i uvežbavanja. To je posebno karakteristično za komande pešadijskih pukova. Prema tome, smatram da bi sve što je rodovsko u puku, moralo biti podređeno zahtevima združenog boja, odnosno opštevojne obuke. To mora biti regulisano i u diviziji. Neka rešenja treba tražiti i u ukрупnjavanju vežbi, na taj način što bi se više pukovskih vežbi međusobno povezalo i objedinilo po prostoru i vremenu a uskladilo sa potrebama i mogućnostima avijacije, helikopterskih i vazdušnih jedinica. Treba se obučavati za što kompletniju fizionomiju boja, jedan okvir što pristupačniji starešinama i vojnicima, da bi se što potpunije shvatilo mesto i uloga jedinica.

Na jednoj strani imamo usitnjenu trupnu obuku, a na drugoj obuku komandi i starešina koja se sprovodi metodom ŠRI i KŠRI, grupnih zanimanja, itd. Nedostaje nešto između ovih, a to znači više zajedničkih, združenih vežbi, komandantskih putovanja, više uvežbavanja sa izlaskom komandi na teren sa sredstvima veze, sa potčinjenim i sadejstvujućim komandama, jedinicama, itd. Sadašnji sistem obuke je više vezan za kasarne, vežbališta i ne omogućava da se potpunije sagledaju problemi sistema veza, sadejstva, prilagođenosti obuke vojnika i jedinica ratnim potrebama, itd.

Sadejstvo unutar jedinica KoV i ovih sa avijacijom, teritorijalnim faktorima, naročito sa višim i opštinskim teritorijalnim štabovima itd., treba potpunije ostvariti, jer je nemoguća realizacija koncepcije bez povezivanja dejstva svih komponenti ONO. U pogledu vatrene obuke očigledno je potreban jedan daleko viši i savremeniji kvalitet i nivo. Postavili smo zahteve protivavionskoj odbrani, ali nismo odvojili vreme za gađanje ciljeva u vazduhu. Nismo do kraja razradili protivoklopnu odbranu. To je prepušteno organima komandovanja. Neke strane armije za obuku u noćnim uslovima odvajaju 30% vremena. Savremena obuka traži mnogo više noćnih vežbi (rodovskih i združenih jedinica). Savremena elektronska dejstva bitno utiču na borbena dejstva, pa se uključuju u odnos snaga kao i svaka druga borbena sredstva. U nas ovo nije postala praksa, pogotovo ne u višim jedinicama.

Konačno, potrebno je obučavati se na novim sredstvima: u korišćenju helikoptera i odbrani od njih, na lansirnim mostovima, amfibijama, raznim artiljerijskim i drugim oruđima. Sve ovo zahteva da se obuka postavi na širokoj osnovi i da se bolje poznaje neprijatelj (tehnika i dr.) a ne samo da se izučava ono što imaju ili će imati naše oružane snage. Smatram da pri obradi svake teme, (vežbe) i na svakom komandnom nivou, počev od odeljenja pa naviše, treba imati u vidu i obuku iz stranih armija.

Mnogo se govori o značaju protivoklopne odbrane, ali se nije obezbedilo da tenkovi pređu preko rovova u kojima su vojnici, bar nekoliko puta u periodu obučavanja. Takve su mogućnosti prilično široke ali nisu iskorišćene. Jasno je da nam treba i novi profil pešaka i pešadijskih jedinica ali bi to trebalo konkretnije obezbediti kroz novu sadržinu planova i programa.

Za potrebe teritorijalne odbrane potreban je drugi profil komandi i starešina, mnogo šire obrazovanih nego sada, koji poznaju problematiku partizanskih i teritorijalnih dejstava. Malo se izučava partizansko i teritorijalno ratovanje. Često živimo u iluzijama da su borbena iskustva i znanja koja nosimo mi ratnici i ona koja smo iz

te oblasti dali posleratnoj generaciji dovoljna za budući rat. Iskustva iz ratova u Vijetnamu i Alžiru mogu poslužiti kao nadgradnja našim ranijim saznanjima. Sve bi to trebalo da nađe mesta u našim pravilima i programima obuke trupe.

Teritorijalno ratovanje predstavlja značajnu novinu i za nas u operativnom sastavu i za drugove u teritorijalnoj odbrani. Ponekad se stiče utisak da ljudi u opštinama žive u iluzijama da mogu samo kroz organizaciju, mobilizaciju i evidenciju rešavati i sve druge probleme. Opšta taktika teritorijalnih jedinica spada u posebnu kategoriju pitanja a kakva treba da izgleda u početnom periodu rata, u nekom odmaklom periodu, na kraju rata, u dugotrajnom ratu, itd., to su velika i krupna pitanja koja još nisu dovoljno razrađena. O problemima teritorijalne odbrane mora se više voditi računa u obuci operativne armije.

Naša koncepcija po svojoj suštini i sadržaju jeste ofanzivna i ima sve one suštinske elemente koje je imala naša strategija i taktika u NOB.

Otuda je i sve naglašenija potreba da se brže ostvaruje profil ofanzivnijeg i agresivnijeg karaktera komandi i starešina, na svim komandnim stepenima, posebno u partizanskim i teritorijalnim jedinicama. Bez ofanzivnog duha taktike partizanskih i teritorijalnih jedinica ne mogu se izgrađivati odgovarajuće metode i forme oružane borbe. Snažnije podsticanje tog procesa u teritorijalnim i partizanskim komandama u ovom smislu mora dovesti do krupnih rezultata.

Da zaključim: probleme obuke vidim u tome što bi, u duhu jedinstvene koncepcije, trebalo preispitati i jednovremeno uskladiti planove i programe obuke sve tri komponente i što bi u svaku od njih trebalo udahnuti nove vojno-stručne sadržaje uključujući i iskustva iz našeg NOR-a, posleratne izgradnje naših oružanih snaga i iskustva iz ratova u Alžiru, Vijetnamu, Africi, itd. Koncepcija opštenarodne odbrane mora da uključuje sva iskustva, ali duboko smišljena tako da u vojno-tehničkom smislu, u pogledu metoda i formi borbe, izvire iz sadašnjeg društveno-političkog sistema i daje odgovarajuća rešenja za tehniku, metode i forme borbenih dejstava koji mogu biti primenjeni od eventualnog agresora.

Mihajlo VUČINIĆ

Drug Janković je ukazao na pitanje našeg narodnooslobodilačkog rata i odnosa prema koncepciji. To pitanje mora da dominira u ovakvim raspravama kada se govori o idejnosti i sadržaju obuke. Po meni to je pitanje našeg odnosa prema nasleđu.

Tu ima različitih dilema i tumačenja. Dok drug Tito stalno ističe da je narodnooslobodilački rat trajan izvor i nadahnuće naše koncepcije, što je veoma jasno podvukao u Ljubljani rečima: »naša današnja koncepcija opštenarodne odbrane nije ništa drugo nego dosljedna primjena velikih iskustava iz narodnooslobodilačkog rata u našim današnjim uslovima«, dotle se čuju i mišljenja da su se uslovi ratovanja toliko izmenili da iskustva iz narodnooslobodilačkog rata imaju prvenstveno značaj kao moralno-politička kategorija, a ne i kao realna saznanja za savremenu ratnu veštinu. Svakako da je prvo shvatanje preovladalo kod naših kadrova, ali je indikativno da se ponekad mogu nazreti i druga. Važno je uočiti zbog čega se i takva mišljenja javljaju.

Po meni to dolazi iz neznanja i nepoznavanja našeg NOB-a. Činjenica je da se nedovoljno poznaje naš NOR, njegova vojno-politička filozofija, strategija pa ni taktika. Malo smo učinili da to afirmišemo. Mi samo konstatujemo da o tim iskustvima treba da vodimo računa u obuci, ali nema dovoljno srednjih studija, pa ni priručnih materijala koji bi u tu svrhu poslužili neposrednim starešinama. Mi još nismo sistematizovali iskustva, na primer o napadu, zasedi, prepadu, ubacivanju i drugim taktičkim radnjama i postupcima koja će dominirati i u eventualnom ratu. Naša vojna istorija nije bila orijentisana u tom pravcu da izučava NOR za takve potrebe.

Šta ipak možemo učiniti? Moramo se vratiti izvorima i to, pre svega, radovima druga Tita. Samo da proučimo Titovo delo »Stvaranje i razvoj JNA«, na primer, mnoge stvari bi nam bile jasnije, nestale bi neke dileme oko rukovođenja, republičkih štabova, upotrebe jezika, organizacije i formiranje partizanskih i teritorijalnih jedinica. Korisna je inicijativa IV uprave Generalštaba da se pripreme brošure u kojima bi se sistematizovala iskustva i taktički postupci jedinica NOR-a i prezentirali neposrednim starešinama, jer oni često ističu da nemaju dovoljno vremena da listaju obimnu literaturu, štampu i časopise da bi pronašli pojedine primere iz rata kojima bi ilustrovali svoja izlaganja. Konačno, mislim da nedovoljno koristimo materijale koje ima Viša vojna akademija. Samo da spomenem veoma interesantnu i studioznu lekciju »Osnovni vojnopolitički problemi NOR-a«. Takve materijale bi trebalo spustiti u trupu i pristupiti organizovanom izučavanju u jedinicama, što bi svakako mnogo pomoglo da se nastava osavremeni po kvalitetu i idejnosti.

Drug Janković pokrenuo je pitanje koje je od presudnog značaja za obuku jedinica u izvršavanju svih zadataka koje postavlja koncepcija ONO. A to je obučavanje vojnika u operativnoj armiji za izvršavanje zadataka u ulozi teritorijalaca ili u ulozi partizana. Mi nemamo drugog načina da obučavamo vojnike, da se vešto bore u svim situacijama, sem u operativnoj armiji. Prema tome, pred nas se postavlja osnovno pitanje, kako da u planovima i programima obezbedimo kompletno obučavanje vojnika, a ne samo da mu damo znanja kao vojniku — pripadniku nekog roda operativne armije. Ovo dolazi do izražaja pri obučavanju vojnika pojedinih tehničkih rodova. Mi obučavamo artiljerce da izvršavaju one zadatke koje će izvršavati kao pripadnici operativne armije. Međutim, kako će oni izvršavati zadatke kao artiljerci u sastavu partizanske jedinice ili sl., tome nismo posvetili dovoljno pažnje, toga nema u programima, ni u praksi na vežbama. Zajedničke vežbe nekih jedinica usmerene su k tome da se pojedine borbene radnje izvršavaju na klasičan način. Ako obučavamo četu u napadu, čet u odbrani — obučavamo je na klasičan način, obučavamo je kao čet u operativnoj armiji, dok u ulozi teritorijalne čete veoma je malo ili nikako ne obučavamo. Kad je postavljeno pred nastavne organe da se plan i program obuke vojnika i jedinica u smislu nove koncepcije dopuni, mi smo sve to rešili sa ubacivanjem nekoliko tema ili delova nekih metodskih jedinica u neke teme, što nije dovoljno. Nismo prišli rešavanju tog problema tako da moramo u operativnoj armiji u miru obučiti vojnike koji će se sutra u ratu tući i u sastavu teritorijalnih jedinica i obrnuto. Danas je prilaz ovom problemu jasniji i sigurno da će se u daljem radu rešavati u celini onako kako je postavljeno koncepcijom ONO.

Dušan PEKIĆ

Obuka već dugo vremena odražava koncepciju opštenarodne odbrane i njome se realizuju neke osnovne postavke: masovno se obučavaju građani u umešnom korišćenju postojećom tehnikom i naoružanjem kao i taktičkim postupcima kojima se može parirati nadmoćniji agresor. Posle rata, obučeno je preko 5 miliona regruta, 500.000 rezervnih oficira i podoficira, a dopunsku obuku prešlo je oko 2 miliona vojnih obveznika. Obuka učvršćuje poverenje u sopstvene mogućnosti. Obuka i vaspitanje u JNA su skoro potpuno zadovoljili zahteve koncepcije i na moralno-političkom planu. No, to

ne znači da još uvek nema dosta toga u programu što bi trebalo još potpunije usaglasiti sa zahtevima i stavovima koncepcije i doktrine ONO.

Vujo VIDA KOVIĆ

Slažem se sa mišljenjem druga Pekića. Međutim, na usklađivanju obuke sa koncepcijom ONO mora se još više raditi. U praksi imamo još dosta primera da obuka nedovoljno odražava koncepciju i ono što čini doktrinu naših oružanih snaga. O tome još uvek nije dovoljno ispoljena inicijativa komandi i starešina trupnih jedinica, kao neposrednih izvođača nastave. U novim programima obuke sadržaje treba više dopuniti potrebnom tematikom, a u metodskim uputstvima konkretnije regulisati obaveze starešina pri prenošenju koncepcije ONO na vojnike.

Za mene nisu prihvatljiva mišljenja da se vojnik obučen u klasičnim uslovima može lako snaći u koncepciji ONO. Mislim, da se u svakoj temi i vežbi mora vojniku reći u kakvim se sve uslovima može naći u eventualnom ratu. U realizaciji koncepcije ONO treba ići do te mere da se vojnik obuči i u specifičnim postupcima u određenim uslovima, kako bi se proširila njegova saznanja i sposobnost za dejstvo i u uslovima kada je odsečen od svoje jedinice, kada mu je tenk ili top uništen, odnosno kada je primoran da se bori sam ličnim naoružanjem. Tako postavljena obuka, pored stručnosti, ima i vaspitni značaj. Vojnik koji zna šta ga očekuje, lakše će se snaći, imaće više samopouzdanja, neće dozvoliti da u najsofženijim situacijama bude pokoren i da se preda neprijatelju. Ako takvog vojnika zahteva koncepcija ONO, onda njega kroz obuku i vaspitanje treba osposobiti za takav način dejstva i postupke u borbi.

Pri komponovanju taktičkih zadataka i vežbi ne sme se zanemariti komponenta teritorijalne odbrane, a gde god za to ima uslova jedinice teritorijalne odbrane treba uključivati u taktičke vežbe, a njihove starešine u rešavanje taktičkih zadataka.

Ne bih se u potpunosti složio sa mišljenjem da nam je obuka klasična i šematizovana. Naravno, takvih pojava ima i one se obično zapažaju kod starešina koji imaju manje iskustva. Prilikom davanja ocene da li nam je obuka klasična i šematizovana treba biti oprezan. Klasičnost i šematizam moraju se razlikovati od nužne i proverene postupnosti koja na osnovu dosadašnjih iskustava daje najbolje rezultate. Postupnost mora biti zastupljena pri sticanju praktičnih veština i navika i uvežbavanju određenih praktičnih postupaka, a naročito u

tehničkoj obuci. Šematizam obuke bi bio štetan pri izvođenju taktičke obuke, a posebno taktičkih vežbi, gde ga po mom mišljenju nema u tolikoj meri da bi nas to zabrinjavalo.

Dušan SMOLJENVIĆ

Šta mislite o postojećim programima, programiranju i planiranju obuke u oružanim snagama?

Dušan PEKIĆ

Planovi i programi borbene obuke neprekidno se modernizuju, usavršavaju i dopunjavaju. Modernizovani su i dopunjavani i ove godine, što je od strane armijskog sastava veoma dobro prihvaćeno i pozitivno ocenjeno. Inače, naš je opšti i definisan stav koji u praksi sprovodimo i koji ćemo i dalje sprovesti, da planovi i programi borbene obuke redovno prate razvoj vojne i pedagoške misli, dinamičan i brz razvoj i realizaciju koncepcije ONO. Postignutim rezultatima mi smo zadovoljni, ali ne sasvim.

Na usavršavanju i realizaciji koncepcije ONO rade, na određeni način, po određenim pitanjima, mnoge strukture i institucije našeg društva i u tome postižu veoma dobre rezultate. Paralelno s tim, dolazi se do novih saznanja, proizvodimo ili nabavljamo novu tehniku i opremu koja donosi nove pojave na bojištu i samim tim uslovljava nove, adekvatnije postupke u vođenju borbe. Sve to, kao i mnogo šta drugo zahteva da se programi borbene obuke stalno usavršavaju i dopunjavaju. Međutim, samo dopunom i usavršavanjem programa problem se u celini ne rešava, već samo pokreće. Za realizaciju novih programa često su potrebne novine u organizaciji obuke, nabavka novih nastavnih pomagala, veća finansijska ulaganja, adekvatna priprema, doškolorati starešine koji izvode nastavu, itd. To je upravo ono što stvara najveće teškoće u realizaciji ovih pitanja.

Polazeći od onoga što smo dosad postigli, uslova u kojima se nalazimo, materijalnih sredstava kojima raspolažemo, itd., vidimo mogućnost da u bliskoj perspektivi postignemo potpunije pozitivne rezultate.

Okosnica reforme vojnih škola je u izradi i realizaciji novih nastavnih planova i programa, koji su prilagođeni novim zahtevima, a u prvom redu zahtevima koncepcije ONO i razvoju savremene vojne nauke i ratne tehnike. Starešine koje će ubuduće izlaziti iz vojnih škola ovladaće modernim teorijskim i praktičnim znanjima i biti osposobljeni za dužnosti i funkcije koje ih očekuju u oružanim

snagama. Međutim, i starešine koje su ranije završile vojne škole, po starim nastavnim planovima i programima, takođe će putem raznovrsnih oblika permanentnog obrazovanja steći slična znanja kao i starešine koje će se školovati po novim programima. Treba istaći da je taj proces već ranije započeo u jedinicama i ustanovama putem raznovrsnih oblika usavršavanja i samoobrazovanja starešina, i da je to inače naša stalna praksa — obrazovanje i usavršavanje starešina radom na raznim dužnostima.

Pored toga, preduzeli smo i druge organizacione mere radi višeg obrazovanja starešina koji su ranije završili vojne škole. U načelu smo obezbedili da svaki starešina ima pravo na ovo dodatno obrazovanje. Međutim, za redovno školovanje imaju prednost mlađe starešine, zatim starešine koje su sa boljim uspehom završili ranije vojne škole i koji postižu veće uspehe u obavljanju funkcionalnih dužnosti — jednom rečju, mlađe i talentovanije starešine. Pri tome se polazi od interesa i potreba pojedinih rodova i službi. Ovo se sprovodi tako što se realizuju diferencijalni programi, odnosno razlike u programskim sadržajima između starih i novih nastavnih programa. Deo ovih sadržaja se polaže putem kvalifikacionih ispita, a deo u toku školovanja, i na taj način se vreme školovanja skraćuje.

Orijentacija je, prvenstveno, na vanrednom školovanju, permanentnom obrazovanju i samoobrazovanju. Ovim merama, smatramo da će i starešine koje su ranije završili vojne škole biti osposobljene da odgovore zahtevima koji proizilaze iz modernizacije armije, a u prvom redu za realizaciju koncepcije ONO u praksi — u jedinicama i ustanovama JNA.

Janez KRAMARIČ

Ja bih nešto rekao o programu »B« jedinica. Mislim da je program za »B« jedinice nedograđen, dosta manjkav i defektan. Ne bi se moglo reći da ono što stoji u programu nije potrebno za obučavanje vojnika. Naime, vrijeme i program ne daju dovoljno prostora za obučavanje vojnika i jedinica za one zadatke koji ih očekuju u ratu, bar ne za kritične VES-ove. Ukratko za artiljerijske posluge, radiste i još neke druge specijalnosti, vrijeme je nedovoljno. Po ovom programu vojnici stižu samo osnovna znanja, ali ta znanja nisu dovoljno učvršćena, a posluge i posade nedovoljno su uigrane. Pored toga, program oklopnih jedinica ne poklapa se sa programom ostalih jedinica i rodova. To je također jedna manjkavost koju treba uskladiti, jer se često

dešava da oklopne jedinice moraju samostalno, bez sadejstva sa ostalim jedinicama, izvoditi pojedine vježbe i gađanja.

Po postojećem programu, obuka se završava na nivou voda, pa se sadejstvo pješadijskih jedinica i uklapanje drugih jedinica i rodova u vježbe ističe kao veliki problem, jer taktički je najčešće neopravdano uklapanje drugih jedinica ili pridodavanje u vodne vježbe. To bi bilo više mehaničko uklapanje, nego što bi imalo taktičko opravdanje.

Četne i bataljonske vježbe po postojećem programu se ne izvode. Prema tome, postavlja se pitanje sadejstva sa drugim rodovima i vidovima. Ovdje se također postavlja pitanje koliko je oportuno, odnosno taktički opravdano, u ovim vježbama uigravati, odnosno proigravati i jedinice teritorijalne odbrane. Možda bi se ovdje mogla dati primjedba da se ovo može riješavati i ove vježbe izvoditi posljednjih 15 do 20 dana obuke, pozivanjem rezervnog sastava, ali i to je nedovoljno, jer su mogućnosti ograničene. Prema tome, vojnici i jedinice nisu dovoljno obučeni kao cjelina za skladno djelovanje u sklopu borbenog poretka, konkretno u sadejstvu između rodova u okviru tih jedinica i unutar borbenog poretka.

Program obuke je najdefektniji u tome što se starješine, sem komandira vodova i donekle komandira četa — baterija, ne mogu obučavati kroz programsku obuku, za svoje funkcionalne dužnosti u miru i u ratu. Naime, vodnim vježbama rukovodi komandir čete — baterije, tako da se samo ova dva komandna stepena uvježbavaju u pripremi i komandovanju svojim jedinicama u ratu. Komande bataljona — diviziona, pukova i divizija uopšte ne dolaze do izražaja da bi se kroz programsku obuku mogle uvježbavati i uigravati za svoje funkcionalne dužnosti u ratu.

Dakle, postavlja se pitanje kako će se obučavati i uvježbavati starješine i ratne komande. Ovo je dosta složen problem. Kroz obuku starješina i komandi to se može samo djelomično postići, jer praksa vježbi sa trupom izbacuje probleme u sasvim drugačijoj formi nego u obuci starješina i komandi.

Pozivanjem rezervnog sastava na vježbe problem se samo djelomično ublažava, a ne i rješava, jer se prema formacijskim i drugim ograničenjima može obučavati samo određen broj starješina i komandi u toku jedne nastavne godine.

Predložio bih da se program »B« jedinica revidira. Ne znam mogućnosti, ali potreba postoji. Smatram da bi se moglo naći drugačije rješenje. Jednom dubljom analizom i osavremenjavanjem obuke moglo bi se naći povoljnije rješenje. Osavremenjivanjem obuke mogla bi se ukinuti neka gađanja pješadijskim naoružanjem. Produžava-

njem obuke za jedan mjesec mogle bi se izvesti po dvije četne i po dvije bataljonske vježbe, a vjerovatno i taktička vježba voda sa bojnim gađanjem. To bi bio onaj neophodni minimum da se jedinice, starješine i komande najnužnije obučavaju i uvježbavaju u pripremi i izvođenju borbenih dejstava. Inače, program, ovakav kakav je, defektan je, jer stvara velike probleme u obučavanju, prije svega, ratnog sastava, kao i starješina jedinica.

Vujo VIDA KOVIĆ

Sadašnji programi obuke imaju rodovska obeležja a ne obeležja integralne celine združene oklopne, mehanizovane ili pešadijske jedinice. Programe treba usavršiti i uskladiti sa koncepcijom ONO (namenom, zadacima i sistemom razvijenosti jedinica). Rodovska obeležja programa zadržati samo na nivou stručnih rodovskih sadržaja, a u višim razdelima obuke obezbediti koherentnu programsku celinu za obučavanje združenih jedinica. Pri tome se treba pridržavati principa da se u višim razdelima obuke mogu usavršavati praktična znanja i navike vojnika u okviru rodovskog kolektiva, a niže jedinice u okviru viših rodovskih jedinica i svi zajedno u okviru združene jedinice. Ovako koncipiran program pretpostavlja povećanje kompleksnih taktičkih vežbi sa većim jedinicama i to na račun smanjenja izdvojenih i usitnjenih vežbi sa manjim jedinicama u nižim razdelima obuke. Tu se nalaze neiskorišćene rezerve za uvežbavanje većih jedinica, bez znatnijeg povećanja materijalnih troškova obuke.

Direktiva za obuku treba da se izdaje za duže vreme i da se u skladu sa materijalnim mogućnostima odrede konkretni zadaci jedinicama radi postizanja odgovarajućeg stepena borbene osposobljenosti jedinica. Sadržaji programa obuke i vaspitanja moraju biti odraz i konkretizacija zahteva postavljenih u direktivi. Bez takve usklađenosti nije moguće ostvariti postavljene zadatke u obuci.

Čedo RADOVIĆ

U postojećim planovima i programima obuke su detaljno razrađeni sadržaji tema. Detaljno su razrađena i neka druga pitanja. Sve to u određenoj meri sputava inicijativu starešina u odabiranju tematike koja je aktuelna u konkretnoj jedinici (u odnosu na namenske zadatke), odnosno u garnizonu (određene su teme, ima planova i programa u kojima je određen broj časova u određenim temama). Primedbe na tako detaljisan plan i program su opravdane i zaslužuju

našu pažnju. Ne bi bilo avanturistički prepustiti detaljno planiranje i programiranje obuke trupnim jedinicama, a ciljeve obuke (po fazama i u celini) da određuje onaj koji kreira politiku obuke u JNA, odnosno oružanih snaga.

U takav plan i program, odnosno uz ovakvo planiranje i programiranje obuke, morale bi biti konkretnije razrađene norme i kriteriji. Na osnovu njih određivalo bi se šta je to obučeni vojnik i kako ga treba ceniti i po kojim merilima možemo ceniti obučenosť jedne jedinice. Ovaj kriterij i norme, uz postavljeni cilj obuke, bili bi dovoljni za usmeravanje komande puka ili divizije, da razrađuje i programira tematiku i u okviru pojedinih predmeta, odnosno u okviru pojedinih oblasti predmeta za vojnike.

Ovo pitanje zasluđuje da se razmotri i da se (mođuda) kroz opit u nekoj jedinici proveru — da li bi to bilo dobro ili ne. Isto tako, dobro bi bilo da se čuju mišljenja starešina iz trupe. Ima mnogo primera da se komandanti pukova, kada im se ukađu na neke slabosti u obuci, odbrane da je to nametnuto planom i programom i da su teme predviđene i precizirane (ovo se donekle odnosi i na metod izvođenja pojedinih tema).

Konkretno, zalađuem se za to da se bilo preko diskusija, provera, razgovora sa starešinama iz trupe, bilo opitom proveru ova mogućnost, tj. da se iz »centrale« postavi cilj obuke (po fazama i periodima), da se razrade norme i kriteriji o ocenjivanju obuke vojnika i na kraju da se komandantima pukova ili divizija (i njima ravnim) daju odrešene ruke da programiraju i planiraju tematiku, njen obim i metodiku izvođenja.

Mirko JOVANOVIĆ

Značajan korak i doprinos u ujednačavanju kriterija u ocenjivanju rezultata obučavanja, kao i u osavremenjavanju obuke, usavršavanje metodike i podizanje ukupnog nivoa i kvaliteta obučavanja — predstavljalo je znatnije angađuovanje starešina iz viših komandi (u neposrednom procesu obučavanja) u jedinicama. Za divizijsko komandovanje taj procenat se kretao oko 50%. Toliko vremena bili su neposredno angađuovani komandanti, načelnici štabova i pomoćnici na zadacima obučavanja. U pukovima ovo angađuovanje je bilo do 60%, a u bataljonima do 80%. No, ovo nije činjenično stanje u svim jedinicama. Uzroci su različiti, ali pretežno subjektivne prirode. Sve ovo govori da možemo izvršiti i značajnije izmene u programu i sistemu obučavanja, ali te izmene neće automatski donositi optimalnije rezultate, ukoliko se celo komandovanje ne usmeri na maksimalnu

mobilizaciju intelektualnih i fizičkih snaga kolektiva i na savremenije i efikasnije rukovođenje, gde bi zadaci obučavanja bili najprioritetniji i stavljeni u najbolje uslove — od osnovnih jedinica naviše.

Dušan SMOLJENVIĆ

Šta se može, u vezi s pitanjem o kome diskutujemo, reći za program obuke jedinica teritorijalne odbrane?

Dane KNEŽEVIĆ

Programi obuke jedinica teritorijalne odbrane zasnovani su na tome da se vojni obveznici, koji se raspoređuju u jedinice TO, mogu u toku služenja vojnog roka osposobiti za borbena dejstva koja će izvoditi operativna armija i jedinice teritorijalne odbrane. Zbog toga je težište obuke u jedinicama teritorijalne odbrane uglavnom usmereno na to da se obezbedi određeni stepen borbene gotovosti i shvati koncepcija opštenarodne odbrane i uloga i zadaci jedinica teritorijalne odbrane. Dalje, vojni obveznici se upoznaju i obučavaju u rukovanju ličnim i kolektivnim naoružanjem; borbenim dejstvima protiv neprijateljskih desanata i oklopnih jedinica; u izvođenju napada i odbrane u naseljenim mestima; u izvođenju zaseda, prepada i sl. Kroz obuku iz ove tematike pripadnici jedinica teritorijalne odbrane obučavaju se u rukovanju i upotrebi minsko-eksplozivnih sredstava.

Prema tome sadržaji obuke su uslovljeni zadacima koje će jedinice izvršavati u toku rata na svojoj teritoriji. Takva praksa je ispravna i obezbeđuje da obuka ne bude apstraktna i nezanimljiva, već aktuelna i rado prihvaćena od obveznika i starešina svih jedinica. Nastavni sadržaji u obuci jedinica teritorijalne odbrane moraju biti različiti jer to proizilazi iz značaja, mesta i geografskog položaja opštine, zemljišta i sl. Tako, na primer, za neke jedinice teritorijalne odbrane u jednoj opštini vrlo je aktuelno uvežbavanje obveznika i jedinica za borbu protiv vazdušnog desanta, a za druge, u nekoj drugoj opštini, mnogo je značajno da se uvežbaju u izvođenju zaseda, borbenim dejstvima u naseljenom mestu, diverzijama i sl.

Dušan SMOLJENVIĆ

Da li je moguće na bazi opita, provere i raznih pokazatelja obuke u našoj armiji ili stranim armijama, dati podatke, izneti jedan profil — sliku, o tome šta je to *obučeni i uvežban vojnici, jedinica i komanda* za eventualni rat. U vezi s tim, kada je reč o savremenosti obuke ima mišljenja da nije problem obučiti vojnika za one zadatke

koji su postavljeni koncepcijom opštenarodne odbrane, jer vojnik radi onako kako mu se naredi. Mnogi, nasuprot ovome, vide realizaciju koncepcije u obučenosti, sposobnosti i uvežbanosti starešina — pre svega. Ja bih želeo da ova dva pitanja povežemo i da vidimo koliko su stavovi o drugom pitanju realni.

Dušan PEKIĆ

Šta je to obučen i uvežban vojnik, jedinica i komanda za eventualni rat? To je relativan pojam. Postavlja se pitanje, postoji li kod nas, zato kliše — standard. Izrađen je novi pravilnik o ocenjivanju obučenosti vojnika, jedinica i komandi. Tu su dati upravo ovi kriteriji koji bi trebalo da kažu da li su vojnik, komanda i jedinica obučeni. Naravno, uz pravilnik postoje i određene norme, gde se tačno meri: rukovanje naoružanjem, zauzimanje zaklona, pravilan rad u ulozi osmatrača, izviđača u raznim taktičkim radnjama, uspeh u gađanju; za veziste vreme uspostavljanja veze, preciznost rada, itd. Za nas je jako važno da smo uvereni u svoje mogućnosti, da je kod svih nas visoka politička svest u opravdanost vođenja ovakvog rata, odbrane svoje zemlje, itd. Dakle, sve su to pokazatelji, koji su dati i na osnovu kojih se mogu ocenjivati vojnici, ali samo iz najvažnijih radnji i postupaka da bi se stekla ta slika. Prema tome, teško je odrediti granice, ali se uvek uzimaju oni najosnovniji pokazatelji. Isto tako i za jedinice postoje pokazatelji. Istina, za jedinice nisu tako detaljno formulisani kao što su formulisani za vojnike. Prema tome, ipak postoji negde nešto, na osnovu čega se može reći da li je vojnik obučen ili ne. Stvar je sada u tome koliko će se oni koji budu ocenjivali držati toga kriterija. To je jedno, a drugo je koliko je taj pokazatelj u njihovim glavama, kako ga oni shvataju, jer neko može na jedan način shvatiti rad izviđača, drugi na drugi, itd. Ali, ipak ne možemo reći da tu nemamo neka približna gledanja.

Čedo RADOVIĆ

Za mene je značajno u kojoj meri su problemi obuke izraženi u obuci vojnika (pojedinaca) i od čega, pre svega, oni zavise. Da li je uvek primarno usmeriti sve snage i težište rada na obučavanje vojnika? U odgovoru na ovo pitanje pozvao bih se na savetovanje koje smo održali u artiljeriji. Ovde smo konstatovali da su vojnici obučeni vrlo dobro. Međutim, kada je reč o jedinicama, stanje je nešto slabije. Analizirajući taj raskorak, vojnici obučeni vrlo dobro, a jedinica slabije izvršava taktičke zadatke, došli smo do zaključka da je neobu-

čenost jedinica delo starešina, slabog vođenja i rukovođenja vežbama, gađanjima, odnosno borbenim radnjama koje izvode jedinice. Do takve konstatacije došli smo i prilikom nekih obilazaka i rezultata koje smo tada videli. Prema tome, na kraju savetovanja složili smo se da težište obučavanja jedinica ide preko obuke starešina.

Tačno je da bez dobre obuke pojedinca nema ni dobre obučenosti jedinice kao celine. Međutim, težište rada i glavna briga, naročito viših komandi, treba da bude usmerena na obuku jedinica na čelu sa starešinama. Ovakvi stavovi zahtevaju od organizatora obuke i njihovih organa da poznaju dužnosti svih specijalista, raznih jedinica i potčinjenih starešina, da su sposobni da sve snage i sredstva angažuju na najpovoljniji način, kako bi se postigli rezultati koji pokazuju visok stepen obučenosti jedinica.

Sve stroži kriteriji o tome šta su dobro obučeni vojnik, jedinica i starešina, nameću obavezu da se organizaciji u obučavanju prilazi studioznije, jer se spremamo za savremeni rat i protiv neprijatelja koji će sigurno biti dobro naoružan, obučan, vešt i lukav.

Ovakvom agresoru moći ćemo se odupreti samo još bolje obučenim i uvežbanim vojnicima, jedinicama i komandama.

Vlada mišljenje da kroz obuku možemo uspešno obučiti starešine za obavljanje borbenih zadataka u okviru njihove funkcionalne (ratne) dužnosti. Međutim, za mirnodopsku funkcionalnu dužnost nismo dovoljno osposobili starešine za zadatke, a pre svega za obuku, obučavanje i pripremanje jedinice za izvršavanje borbenih zadataka.

Ovako složene zadatke iz obučavanja starešina u trupi možemo izvršiti, po mom mišljenju, kroz kraće namenske kurseve pri školskim centrima. Dosadašnja praksa u artiljeriji je ovo potvrdila, pa smo došli do zaključka da je to veoma dobra forma obučavanja starešinskog kadra za obavljanje funkcionalnih dužnosti u miru i ratu.

Često se ističe da za obuku starešina nema dovoljno vremena. Analizirajući plan i program obuke i vaspitanja vojnika i jedinica došli smo do pokazatelja koji takve tvrdnje negiraju. Prema planu i programu komandir baterije je angažovan u toku nastavne godine na pripremi i izvođenju oko 20 taktičkih vežbi i gađanja. Starešine u komandi divizionu za pripremu i izvođenje vežbi i uvežbavanje imaju na raspolaganju oko 500 časova. Prema tome, ako bi se sve vežbe temeljito pripremale i izvodile, umesto improviziranih i na brzinu pripremljenih, vremena za obuku starešina bilo bi dovoljno. U pripremi vežbi i gađanja može doći do punog izražaja sklonost i stvaralački rad pojedinaca, koji bi svakako trebalo podržati i stimulisati.

Starešine jedinica, u toku izvođenja taktičkih vežbi i bojnih gađanja, ne stvaraju takve situacije koje bi naterale svakog učesnika da više razmišlja o situaciji i da se u nju uživi. Na vežbama treba stvarati složenije situacije i tako naterati svakog pojedinca da traži najpovoljnija rešenja. Vežbe ne treba izvoditi u uprošćenim situacijama koje daju najpovoljnije uslove da bi jedinice dobile veću ocenu. Ovaj princip treba da važi i za bojno gađanje. Ovakvim načinom gađanja obezbedićemo da se vojnik obučava za dejstva u raznim situacijama, bez obzira da li se nalazi u sastavu operativne armije ili teritorijalnih jedinica. Znači, nisu u pitanju nove teme već metodologija izvođenja programskih tema.

Vujo VIDA KOVIĆ

Slažem se sa drugom Pekićem, da je na osnovu pravilnika i normi za ocenjivanje vojnika i jedinica moguće dati ocenu za vojnike, a posebno iz vatrene i tehničke obuke. Međutim, u ocenjivanju taktičkih vežbi nemamo objektivnih merila na osnovu kojih bismo mogli dati realnu ocenu jedinica. U ocenjivanju ove obuke još uvek dominira subjektivizam. Za ovo se moraju brže iznalaziti rešenja.

Starešina ima odlučujući značaj u obuci i vaspitanju. Obučeni, sposobni i iskusi starešina uvek će dobro obučiti vojnika. Međutim, vojnik nije subjekat u nastavi, već aktivni saradnik. U ratu on neće biti robot koji mehanički izvršava radnje već svestan činilac čija volja i hrabrost moraju biti podstaknute određenim idejama i saznanjima o pravednosti stvari za koju se bori. Tako vaspitan i obučeni vojnik daće i samog sebe u realizaciji koncepcije ONO. Koncepcija ONO traži kompletnog vojnika koji se za eventualni rat mora osposobiti kroz obuku.

Dušan SMOLJENOVIC

Šta mislite o obuci starešina i komandi?

Vujo VIDA KOVIĆ

Starešina je pokretač unapređenja nastave. On na svim stepenima nastavnog procesa rukovodi, daje znanja, razvija veštine, navike i sposobnosti vojnika i potčinjenih. Osnovu za to starešina dobija u vojnim školama. Tu osnovu može nadograđivati samoobrazovanjem i kroz obuku starešina i komandi. Prema tome, njihovo dalje vojno-stručno usavršavanje zavisi od njih samih i komandi jedinica koje su

obavezne da ih planski usmeravaju i kroz različite forme obuke usavršavaju za obavljanje dužnosti.

U praksi je situacija sasvim drukčija. O ovim pitanjima u jedinicama ima nedostataka. Komande jedinica ne organizuju prihvati i uvođenje starešina u dužnost kada dođu iz škole. Obuka trupnih starešina, zaključno sa četom, praktično je svedena na nivo znanja potreban vojnicima. Ona se izvodi samo kroz pripremu za nastavu i u vreme prekida obuke. To dovodi do toga da se postepeno zaboravlja ono što se naučilo u školi. Neke starešine tvrde da od završenog osnovnog školovanja do dolaska na kurs za usavršavanje nisu rešili ni jedan taktički zadatak (sem učešća u izvođenju određenog broja taktičkih vežbi).

Programi obuke starešina i komandi trupnih jedinica najčešće nisu usklađeni sa konkretnim uslovima i potrebama. Obuka starešina i uspeh u ovoj obuci nije stimulisan i ne koristi se za podsticanje starešina na samoobrazovanje.

Osnove plana i programa obuke starešina i komandi ne odgovaraju potpuno vremenu i zahtevima koji proističu iz koncepcije ONO.

Smatram da obuku starešina treba rešiti kroz sistem obuke u celini. Obuku sa vojnicima i jedinicama treba ograničiti na određen broj radnih dana u toku svakog meseca. U opštoj obuci za nastavu sa vojnicima može se planirati veći broj radnih dana u mesecu, a u višim razdelima manji broj. Nije potrebno da se sve starešine uvek nalaze uz svoje jedinice, a posebno ako je nastava za sve vojnike objedinjena u okviru voda ili čete.

U nekim armijama za obuku vojnika, u razdelu opšte obuke, programirano je 20 radnih dana mesečno (kod šestodnevne radne nedelje) a u stručnoj obuci 16 do 17 radnih dana. Na taj način obezbeđeno je vreme za izučavanje sadržaja programa obuke starešina. Konkretnim regulisanjem obuke trupnih starešina i komandi, obezbeđiće se veće stručno usavršavanje starešina u svojoj delatnosti i umanjiti interes za sticanje zvanja u građanskim delatnostima koja nisu preko potrebna pozivu starešina u armiju.

Dušan SMOLJENOVIC

U kojoj meri škole obučavaju kadrove za one zadatke s kojima će se starešine sresti u jedinicama i komandama. Šta je u obuci škola novo, s obzirom na zahteve koji su postavljeni koncepcijom, a šta se još predviđa kao novina?

I ranije, a pogotovu danas, u uslovima burnog razvoja nauke i tehnike, pred starešinski sastav u svim armijama, pa prema tome i u našoj, postavljaju se brojni, raznovrsni i veoma delikatni mirnodopski zadaci. Podoficiri, odnosno starešina sa srednjom vojnom stručnom spremom i niži oficiri, neposredno rukuju i upravljaju složenim borbenim sredstvima i sistemima. Oni su piloti aviona i helikoptera, komandiri tenkova, topovskih odeljenja, rukovode lanserima za raketu, a na brodovima skoro da i nema borbenog i navigacionog sredstva kojim ne rukuje starešina. Podoficiri i niži oficiri javljaju se, takođe, u ulozi neposrednih izvođača obuke sa vojnicima; oni su njihovi vaspitači i od njih zavisi, u najvećem stepenu, obučenosť vojnika i manjih jedinica. Delikatnost pozicije ovih starešina potencirana je i činjenicom da se radi o mladim ljudima čije životno iskustvo često nije ništa veće od iskustva onih koje obučavaju, i što mlade starešine moraju uporedo sa obučavanjem vojnika i sami sebe da obučavaju, da stiču znanja koja u školama nisu mogli steći.

Više starešine, zavisno od stručnosti, čina i položaja izvršavaju krupne zadatke u miru i ratu. Oni komanduju taktičkim jedinicama i najkrupnijim združenim formacijama, planiraju, organizuju i izvode vežbe i manevre, rade u najvišim komandnoštabnim instancama oružanih snaga, aktivni su učesnici u kreiranju vojne politike u svim domenima, naročito u izgradnji oružanih snaga, razrađuju ratne i početne operacijske planove; rade na definisanju ratne doktrine, na izradi i razradi načela i principa strategije, operativne veštine i taktike; unapređuju vojnu misao, bave se naučnim radom, a izvršavaju i mnoge druge delikatne zadatke na planu izgradnje oružanih snaga.

Polazeći od ovih zadataka i od ovakve uloge starešina, njihovom osposobljavanju i usavršavanju posvećuje se danas izuzetna pažnja u svim armijama, bez izuzetka. S tim u vezi poseban značaj pridaje se izvorima popune oružanih snaga starešinskim kadrom, tj. osnovnom vojnom obrazovanju. Bez obzira na izvesne razlike u strukturi početnog školovanja i razlike u akcentima, može se sa sigurnošću tvrditi da je koncept pripremanja osnovnog starešinskog kadra u svim armijama, manje-više, isti. Većina armija dobija oficire putem redovnog škoovanja u vojnim akademijama u trajanju od 3 do 5 godina, u koje dolaze mladići iz građanstva sa svršenom srednjom školom, gimnazijom pre svega. Pored vojnih akademija postoje i drugi izvori popune oružanih snaga oficirskim kadrom, kao npr.: polaganjem ispita za potporučnike od strane podoficira, primanjem u aktivnu vojnu službu mladića koji su završili škole rezervnih oficira, ugovaranjem služenja

na rok i dr. Međutim, sve su to danas uglavnom dopunski izvori popune, dok osnovni, ipak, ostaje vojna akademija, odnosno škole rezervnih oficira, kad se radi o kadrovima koji popunjavaju ratnu armiju.

Nije mi namera da ulazim u organizaciona, didaktička, metod-ska i druga pitanja vojnih akademija i učilišta. Neću se, takođe, zadržavati ni na karakteristikama obrazovno-vaspitnog procesa u vojnim školama, s obzirom na to što su to pitanja i problemi koji zahtevaju posebnu — celovitu obradu. Govoriću samo o jednoj dilemi koja tu i tamo još postoji, a odnosi se na osnovni cilj školovanja u početnim vojnim školama za oficire, tj. u vojnim akademijama. Dilema je u tome, da li cilj školovanja u vojnim akademijama treba da bude sticanje fundamentalnih znanja iz predmeta vojnih, tehničkih i društvenih nauka, tako da mladi oficir, od početne dužnosti pa sve do najviših vojnih položaja koji ga očekuju u vojnoj službi, može uspešno raditi i stručno se usavršavati, ili će, pak, cilj školovanja biti stvaranje oficira, potporučnika, koji će besprekorno znati stražarsku službu, unutrašnju službu, administraciju i delovodni protokol, a zbog relativno siromašne baze biti hendikepiran celog života, i mučiti se kad dođe na višestepeno školovanje ili bude stavljen pred složene službene zadatke, koji, kao što znamo nisu ni laki ni jednostavni. Očigledno je da cilj školovanja mora biti, i u praksi uglavnom već jeste, ono prvo: školovanjem obezbediti da oficir postane kulturni i obrazovan čovek, dati mu pored odgovarajućih tehničkih znanja i znanja iz društvenih nauka, još i fundamentalna-elementarna-opštevojna znanja, a pred njim je čitav život i služba u armiji da se osposobljava i da usavršava tehnologiju rada na izvršavanju zadataka vojno-zanatske prirode. Dakle, oni koji očekuju i smatraju da savremene vojne akademije treba da daju potporučnika, gotovog stručnjaka i majstora za svršavanje svih praktičnih poslova koje život u trupi nameće i koji ga očekuju od momenta kad iz akademije tamo dođe — svi koji tako gledaju na ciljeve osnovnog vojnog školovanja žive, svakako, u velikim iluzijama i zabludama. Jer, ako bi se tako gledalo na stvari i u praksi postupalo, oružane snage dobijale bi oficire prakticiste i rutinere, a ne vojne intelektualce, starešine adekvatnog opšteobrazovnog formata i široke opštevojne kulture, na čemu bi u budućnosti mogao bez većih teškoća da se stručno usavršava, da stiče nova praktična znanja i iskustva. Konačno, najgora je, sigurno, solucija ako bi se kao cilj osnovnog vojnog školovanja postavilo i jedno i drugo: i fundamentalna znanja i osposobljavanje za sve praktične poslove na početnim starešinskim dužnostima u trupi. Postići jedno i drugo nemoguće je, s obzirom da i trupa predstavlja jednu

veliku i nezamenljivu školu za mladog starešinu. U trupi, u radu sa vojnicima i jedinicama, stiču se praktična iskustva i »peče« vojnički zanat. Ali, da bi u trupi mogao uspešno da radi i da se stručno usavršava starešina mora da ima solidnu osnovu za to.

Na postavljeno pitanje šta je u obuci škola novo, s obzirom na zahteve koji su postavljeni u koncepciji, a šta se još predviđa kao novina, — moglo bi se odgovoriti najuopštenije, zapravo lakonski, da je novina mnogo i da će ih još biti. Naime, sasvim je razumljivo i logično da se nov opšteobrazovni i vojnostručni profil starešinskog kadra za naše oružane snage i za društvo uopšte, kadar koga zahteva koncepcija opštenarodnog odbrambenog rata, — ne može izgrađivati po starom, klasičnom vojnoškolskom sistemu i po zastarelim nastavnim planovima i programima. Zahvaljujući upravo tom saznanju i spoznaji državni sekretar je, kao što je poznato, doneo početkom 1969. godine odluke o sistemu školstva u JNA, koje po svom konkretnom sadržaju, i posebno po intencijama, predstavljaju zaista kvalitetno nov koncept pripreme starešina za oružane snage, u stvari jednu dugoročnu projekciju i politiku izgradnje vojnih kadrova, politiku koja je u potpunosti u duhu koncepcije opštenarodne odbrane. Naravno, da odluke o kojima govorim ne bi bile tako kvalitetne i snažne da nisu prethodile temeljite analize i ekspertize postojećeg stanja vojnog obrazovanja i problema iz oblasti vojnoškolskog sistema. Dakle, odluke DSNO predstavljaju najveću novinu u toj oblasti, i one su, u stvari, označile početak procesa reforme našeg vojnog školstva, koji još traje.

Najsloženiji, najobimniji, a samim tim i najteži zadatak, u sklopu reforme školstva pred kojim smo se našli mi koji u školama radimo — bio je izrada novih nastavnih planova i programa. Trebalo je, pored ostalog, uvoditi neke nove predmete, postojeće osloboditi zastarelih a obogatiti novim sadržajima, koji će na najadekvatniji način odražavati zahteve koncepcije opštenarodne odbrane, naravno ako je reč o predmetima iz te oblasti. Ovu napomenu činim zato što se neretko susrećemo i sa vulgarizacijom koncepcije. Naime, pojedinci, verovatno zato što njihovo poznavanje vojnih problema ne prelazi okvire amaterizma i volonterstva, smatraju da i programi, recimo matematike i fizike, pa i istorije, treba da budu u »duhu koncepcije«. Ne znam kakva je situacija u drugim školama, ali što se tiče škola i akademija u kojima radim, mogu da kažem da su novi nastavni planovi i programi odraz naših želja i htenja, i da u potpunosti obezbeđuju realizaciju postavljenih ciljeva školovanja. Pored adekvatnih programa, potrebno je rešiti mnoge druge probleme, bez čijeg rešenja nastava u vojnim školama neće i ne može biti moderna i savremena,

bez obzira koliko programi bili sami po sebi dobri. Neophodno je uložiti napor da organizacija nastavnog procesa i metodologija budu, takođe, savremeni; da se pitomcima i slušaocima ostavi što više vremena, i to onog tzv. službenog vremena, za studiranje — za čitanje, a nastavnom osoblju više vremena za naučnoistraživački rad i za stručno i pedagoško osposobljavanje. Naravno, da je to nemoguće postići ako se, sem ostalog, ceo nastavni proces svodi na to da nastavnik predaje, a pitomac — slušalac sluša; ako se za svaku novu klasu rade novi zadaci; ako se seminari svode na propitivanje za ocenu; ako se za svaki zadatak piše teorija i pred svaki zadatak drže predavanja, itd. — onda je sigurno da se od nastave ne mogu očekivati optimalni rezultati. Naša nastojanja kreću se u pravcu oslobađanja zastarele organizacije i prevaziđene metodike nastave i uvođenja u nastavni proces savremene tehnike, didaktike, metodike, tehnologije i organizacije. I to su svakako novine. Nova je, dakle, orijentacija i ne samo orijentacija već i konkretne mere i postupci, mada će modernizacija procesa nastave, u smislu pronalaženja novih metoda i savremenije organizacije postojati malo duže, što je potpuno razumljivo. Novinu predstavlja popuna vojnih škola nastavnim osobljem (civilnim i vojnim) putem konkursa. Ovim je obezbeđeno da se biraju ljudi koji imaju ne samo adekvatnu stručnu i pedagošku spremu, već i afinitet za poziv nastavnika. To su svakako počeci, ali i dosadašnja vrlo skromna iskustva u tom pogledu nedvosmisleno govore da konkurs za popunu nastavnika u vojnim školama treba po svaku cenu sačuvati i razviti. I tu ima novina, npr. već su postavljene neke osnove za operaciona istraživanja, tj. za primenu matematičkih metoda u rešavanju problema nastavnog procesa, uvodi se, u nastavu, postepeno, televizija i mehanografija, a radi se, pored ostalog, na izradi nove savremene koncepcije kabineta, učionica i drugih nastavnih objekata, čija će realizacija zavisiti od materijalno-finansijskih sredstava. Naravno, skoro je i nepotrebno isticati da sve ovo o čemu sam govorio zahteva i povećana finansijska sredstva za obuku u školama.

Dušan SMOLJENOVIC

Vi često upotrebljavate reči »moderno«, »savremeno«, »novo« itd. Šta one znače?

Rajko TANASKOVIC

Da, ja sam često upotrebljavao reči: »moderno«, »savremeno«, »novo«. Da ne bi bilo nesporazuma želim da kažem u kakvom značenju sam ih upotrebljavao. Ako je reč, npr., o novom nastavnom

planu i programu, on je za mene nov zato što su u njega uneti neki potpuno novi predmeti, ali je nov i što su sadržaji nekih »starih« predmeta osavremenjeni; on je, takođe, nov ako sadrži i neki »stari predmet« sa potpuno »starim« neizmenjenim sadržajem, samo ako odgovara savremenim obrazovnim potrebama škola. O tome šta je novo a šta staro dolazi, ponekad, do nesporazuma, što može da oteža unošenje pravih i stvarnih novina u nastavu u vojnim školama. Konačno, najveću novinu predstavlja činjenica da smo odlučno krenuli da izgradimo teoriju naše strategije, operatike i taktike, našeg načina ratovanja, na osnovama usvojene koncepcije opštenarodne odbrane i ratne doktrine. To je, doduše, jedan duži proces, ali je sigurno da je to jedan od naših primarnih zadataka, mislim na škole u kojima radim a i inače.

Dušan SMOLJENOVIC

Ima mišljenja da je obuka starešina i komandi manje intenzivna nego ranijih godina. Zašto? Šta se predviđa za njeno intenziviranje — ukoliko je ova konstatacija tačna. Mi se svi slažemo da se savremeni rat ne može zamisliti bez profesionalno obrazovanih ljudi. Međutim, neki pokazatelji govore da jedan broj starešina uči samo dok je u školi. Na funkcionalnoj dužnosti uče samo ono što moraju. Mali je broj onih koji individualno uče, koji se usavršavaju i proširuju znanja iz svoje profesije. Jedan broj starešina u slobodno vreme bavi se poslovima koji su van njihove struke. Nedovoljno je onih koji su se posvetili izučavanju vojne misli, vojne klasike, vojne istorije, savremene strategije, operatike i taktike, analize iskustava minulih ratova i dr. Da li je tačno da u nas nije dovoljno razvijen vojni profesionalizam? Ima takvih mišljenja. Sve što sam rekao bazira na diskusijama koje sam vodio sa velikim brojem drugova. Koliko je tačna konstatacija da se starešine, pre svega oficiri, osećaju inferiorni u odnosu na drugu inteligenciju? O ovome se danas diskutuje ne samo u armijskim okvirima, nego i van njih.

Kako da se izborimo da naš položaj (status) u društvu bude adekvatan položaju ostale inteligencije?

Neka od ovih pitanja nisu direktno vezana za temu o kojoj diskutujemo. Međutim, brže rešavanje ovih pitanja može se pozitivno odraziti na to da starešine više uče a time će i kvalitet obuke i borbena gotovost jedinica biti veći.

U kojoj meri uspeh u obuci utiče na uzdizanje starešina? Postoji li o tome neki sistem ili kriterijum? Recimo, da li komandant

bataljona, čiji je bataljon ocenjen kao najbolji u puku, diviziji ili armiji ima i najveću šansu da napreduje u službi?

Na osnovu raznih diskusija i mišljenja smatra se da bi Pravilnik o ocenjivanju vojnika i jedinica i drugi kriterijumi koji se odnose na obuku i stepen znanja starešina trebalo, upravo, uklopiti u kadrovsku politiku. Drugim rečima, kad proveravamo vojnike u odeljenju, vod u četi, čet u bataljonu, da to radimo na osnovu Pravilnika za ocenjivanje i da na bazi stvarnih podataka, objektivnijih pokazatelja, dođemo baš do toga koje je odeljenje, vod, četa, bataljon, puk najbolji. Znači taj komandir (komandant) treba da ima najviše poena za napredovanje u službi. U tome vidim stimuliranje starešina, jer ako stepen obučenosti i uvežbanosti jedinica, komandi (odeljenja, odseka), uslovljava napredovanje u službi, obuka i stručno znanje starešina će sigurno biti na višem nivou nego sada. Bez učenja nema ni dobre obuke. Za nas je veoma značajno u kojoj meri uspeh u obuci utiče na uzdizanje starešina. Namerno sam ovo postavio, zato što smatram da bi to trebalo nekako uklopiti u sistem obučavanja, tj. *da objektivni pokazatelji više nego do sada utiču na kadrovsku politiku.*

Rajko TANASKOVIĆ

Individualni rad, kao forma obuke i samoobrazovanja starešina toliko je značajan da zaslužuje našu posebnu pažnju. To pitanje ima ne samo praktičan, već i teorijski značaj. Međutim, pošto to pitanje ne mogu detaljnije razrađivati, ukazaću ovom prilikom samo na neke probleme i na moguća rešenja.

Pre svega, da bi individualni rad starešina dao dobre rezultate treba da se odvija organizovano i planski. Svaki starešina, oficir pre svega, treba u svom individualnom radu da se orijentiše na jednu ili najviše dve naučne ili stručne discipline iz vojne nauke za koje ima najviše afiniteta i koje su u najtešnjoj vezi sa funkcionalnim obavezama i perspektivom stručnog razvoja dotičnog starešine u oružanim snagama. Takvu orijentaciju treba smatrati normalnom, i ne treba se pribojavati da će to odvesti starešine na teren preuske specijalizacije. Jer, postavlja se pitanje: da li je celishodnije i za oružane snage korisnije da se svaki starešina orijentiše podjednako ili skoro podjednako, maltene na sva pitanja savremene vojne nauke, ili je, pak, bolje i korisnije da se individualni rad svede u užu, a time i u realnije okvire. Očigledno je da je ovo drugo rešenje — pravo rešenje! Ovim se, naravno, ne isključuje potreba svakog starešine da ovlada osnovnim, elementarnim znanjima iz savremene vojne teorije, međutim, to oficiri stižu obukom u vojnim školama, na kursovima i kroz druge forme obuke.

Posle opredeljenja za disciplinu koju će izučavati, svaki starešina treba da izradi svoj lični perspektivni plan rada i učenja. Najbolje je da se obuhvati period između dva redovna školovanja ili između redovnog školovanja i stalnih kurseva kroz koje prolaze, po pravilu, sve starešine. Biće, takođe, potrebno izvršiti klasifikaciju i odabrati literaturu, kao i vreme i rokove za njeno proučavanje, u grubim crtama, naravno, s obzirom na to što neretko dolazi do narušavanja plana individualnog rada starešina, bilo zbog »više sile« ili nekih čisto subjektivnih razloga.

Iako je težište obuke starešina na individualnom učenju, to nikako ne znači da povremeno nisu potrebne diskusije, u štabovima i komandama, o pojedinim vojno-stručnim teorijskim pitanjima i praktičnim problemima, na koje starešine nailaze u svom individualnom radu. Nije isključeno da se za vreme studije odgovarajuće stručne i naučne literature naiđe na pitanja koja starešini nisu dovoljno jasna, i za koja je teško naći odgovor samostalno radeći. Zbog toga starešine treba pažljivo da registruju nejasna pitanja, pa kad se nakupi veći broj problema da od svojih pretpostavljenih zahtevaju seminare i diskusije. Na taj način se, pored ostalog, individualni rad spaja sa kolektivnim, što je, takođe, imperativ savremenog obrazovanja uopšte, pa prema tome i u oružanim snagama.

Svaki starešina, bez obzira na dužnost koju obavlja, treba da formira malu kućnu — priručnu biblioteku, u kojoj će se naći neophodna pravila, udžbenici i ostala dostupna — otvorena vojna literatura, čiji će obim, vrsta i sadržaj zavisiti od nivoa i funkcionalnog opredeljenja starešine, jer, bez sopstvene stručne biblioteke nema i ne može biti ozbiljnijeg individualnog rada.

U vezi sa individualnim radom valja naglasiti da je, pored domaće, neophodno izučavati i inostranu vojnu literaturu a da bi se i to moglo neophodno je da svaki starešina, oficir u prvom redu, ovlada najmanje jednim »živim« svetskim jezikom. Da bi individualni rad bio celovit i uspešan, oficirima, naročito štabnim, treba učiniti dostupnom stranu štampu poluzvanične izveštaje, rasprave u stranim parlamentima, budžetske debate, neke izveštaje vojnih izaslanika, vojnih delegacija i komisija, i sve drugo što po svom karakteru ne podleže posebnom tretmanu u pogledu čuvanja i korišćenja (sve iz vojne problematike). Posebnu pažnju treba pokloniti inostranim vojnim časopisima (u originalu ili u prevodu) u kojima se mogu naći podaci o vojnoj doktrini, organizaciji i formaciji, rasprave o taktičkim, operativnim, stratezijskim i vojno-političkim problemima i nastavnim gledištima i metodama. Studijom ovih materijala i pravilnim korišćenjem stečenih znanja, starešine mogu veoma dobro da upo-

znaju verovatne protivnike i saveznike, a štabovi će imati solidne uslove da se osposobe da uspešno izvršavaju svoje zadatke u miru i u ratu. Za postizanje tog cilja individualni rad je nezamenljiva forma obuke starešina za vreme mira. I mada bi trebalo da individualni rad bude preokupacija svakog pojedinog starešine, on treba, bezuslovno, da bude ozbiljna briga i svih komandi kao i drugih institucija u oružanim snagama. Pretpostavljene komande dužne su da putem odgovarajuće organizacije i metodama rukovođenja obezbede sticanje uvida nad individualnim radom svojih starešina, i da im u tome pružaju odgovarajuću pomoć. Jer, ako toga nema, može se dogoditi da starešine, posle završetka vojnih škola zbog brojnih rutinskih poslova, zapostave individualni rad i učenje, što bi dovelo do narušavanja kontinuiteta vojno-stručnog usavršavanja, sa veoma negativnim posledicama.

Na pitanje koliko starešine uče, teško je dati uopšten odgovor. O tome nemam statističkih podataka, niti sam se detaljnije bavio analizom tog problema. Međutim, poznato je da za svaki rad, pa prema tome i za učenje, treba da postoji motivacija, koja snagom svoje unutrašnje logike predstavlja pozitivnu pokretačku snagu čoveka. Što se naših starešina tiče, njihov poziv je takav da zahteva stalno i veoma intenzivno učenje, to je poziv koji traži celog čoveka, kako se to popularno kaže. Vojni poziv, danas, i posebno kad je reč o starešinama naših oružanih snaga i njihovoj ulozi u miru i ratu, mnogo je sadržajniji od klasičnog vojnog profesionalizma. Jer, od našeg starešine zahteva se da bude ne samo dobar stručnjak u vojno-tehničkom pogledu, već i da poseduje solidnu opštu kulturu i visok stepen ideološke i političke naobrazbe. Od njega se zahteva da bude kvalifikovan kreator i realizator koncepcije opštenarodne odbrane, u granicama, naravno, konkretne funkcije koju obavlja. A taj zahtev može sa uspehom da ispuni samo starešina — visoki intelektualac, koji ni u kom pogledu i ni u čemu neće biti u inferiornom položaju u odnosu na intelektualce u drugim sredinama. Sa sigurnošću mogu da tvrdim da je naš starešina već danas čovek visokih stručnih kvaliteta i široke kulture. Inferiornim se mogu osećati samo oni koji nedovoljno uče, koji svoja znanja ne učvršćuju i ne proširuju.

Pošto svaka profesija svojim karakterom opredeljuje, dobrim delom, odnos i aktivnost svojih pripadnika, da vidimo, ukratko, kako vojni poziv utiče na učenje starešina, šta ga može odvlačiti, a šta privlačiti učenju. *Ako je poziv vojnika društveno valoriziran, ako je u suštinskom i formalnom pogledu izjednačen sa odgovarajućim profesijama u građanstvu, onda će starešina učiti mnogo i dobro. U protivnom, radiće malo i slabo. Znači, radiće dobro ako zna da će*

od rezultata rada i učenja zavisiti njegovo napredovanje. Ovakvim stavovima i praksom on će biti motivisan da što više uči i da što bolje radi. Ako je starešina za svoj rad i za teškoće koje sobom nosi vojni poziv adekvatno nagrađen, a to znači bolje, ili bar isto, kao i odgovarajući stručnjaci van armije, vojni poziv će biti atraktivan i privlačan za mlade ljude. U protivnom, problem podmlađivanja armije kadrovima može postati hroničan. Prema tome, *da bi starešine dosta i dobro učile moraju zato postojati određene, sasvim konkretne, stimulativne pretpostavke*. One kod nas u osnovi postoje, a koliko mi je poznato u procesu rešavanja nalaze se brojna pitanja i problemi, sve sa ciljem da mladi čovek, koji je za svoj poziv izabrao vojni, bude potpuno siguran u svoju egzistenciju ne samo dok je u armiji već i izvan nje. Mada se propisima sve ne rešava, ja od Zakona o vojnim školama mnogo očekujem. Tim zakonom treba da se reguliše pravni i društveni status vojnih škola, da im se odredi rang i prizna stručna sprema koje one daju, da im se da pravo izbora nastavnog osoblja, dodeljivanja nastavničkih zvanja, da se u njima stiču naučni stepeni, kao i sva druga prava, analogno rešenjima za odgovarajuće škole u građanstvu. Samo onaj ko ne shvata svu složenost problematike savremenog rata, opštenarodnog posebno, ljudi koji vojnu nauku i ratnu veštinu svode na običan zanat i za koje su oficiri intelektualci samo ako završe neki »civilni« fakultet, samo oni mogu dovoditi u pitanje oportunistički donošenje Zakona o vojnim školama. Veoma je povoljna okolnost što su takva shvatanja zaista pojedinačna i usamljena.

Milorad JANKOVIĆ

Iz škola dobijamo podoficire i oficire koji se veoma dobro snalaze na novim dužnostima, što očigledno govori o tome da nam škole daju onaj kvalitet starešina koji se od njih očekuje.

Nemam nameru da govorim o školama, međutim, sa stanovišta trupe (uz sve ograde) mislim da škole treba bolje da upoznaju starešine sa potencijalnim neprijateljem, sa njegovim najsavremenijim naoružanjem i dr. Kad komandir čete izvodi obuku i obučava vojnike, npr., za odbranu, mora poći od najtežeg agresora i najtežih uslova u kojima se možemo naći, da zna kako agresor napada tenkovima, transporterima, helikopterskim desantima i da shvati da, u našim uslovima, osnov svake odbrane mora da čini sistem protivoklopne vatre, zaprečavanja, fortifikacijskog uređenja, PVO i PDO.

Mislim da nije dovoljno samo iz lekcija i knjiga poznavati agresora nego bi trebalo nešto više učiniti na tome da komandir čete potpunije poznaje bar bataljon, komandant puka, diviziju, neprija-

teljevu tehniku, taktiku i fizionomiju boja. Smatram da nije dobro ako se starešine tek kada dođu u trupu detaljnije upoznaju sa eventualnim agresorom i njegovim snagama. Problem je u tome što mlade starešine, tokom školovanja, ne uspevaju da se pobliže upoznaju sa savremenim borbenim sredstvima koja se dobrim delom nalaze na okupu u našim školskim centrima.

Nama nije potreban pešak ni pešadija u ranijem smislu reči, niti činovnik u štabu, niti starešina koji se osposobljava isključivo za komandanta, već nam je potreban dobar poznavalac fizionomije savremenog boja i organizator boja, starešina koji potpunije poznaje probleme koji izviru iz grupisanja snaga, ideje manevra i sadržaja taktičke radnje, koji zna da misli unapred i brzo reaguje, koji se brzo snalazi u svim kriznim situacijama. Ne znam koliko su naše starešine u školama, u celini uzev, usmerene u tom pravcu, ali ako nešto treba jače naglasiti mislim da je to ovaj problem. Ako iz škola dobijemo starešine sa jasnijim pogledima na ova pitanja lakše ćemo realizovati planove i programe obuke, lakše će se oni snalaziti u trupi i izvršavati zadatke.

Poslednjih godina znatno veći broj starešina sa komandnih položaja odlazi u više vojne škole. Od njih trupa dobija veoma kvalitetne i kvalifikovane starešine. Teži je problem ako u više škole dolaze ljudi sa štabnih funkcija i iz raznih ustanova. Njima škola ne može mnogo da pomogne, a oni se posle trupi nametnu. Bez trupnog iskustva teško se saživljavaju sa jedinicom i njenim problemima. Ovde situacija postaje još teža ako ove starešine na neki način donesu i shvatanje da je rad sa kartom i u kancelariji najveći domen vojno-stručnog znanja. U tom smislu trebalo bi naći i odgovarajuću meru i osposobljavanju starešina prići i sa nešto više diferencijacije, imajući u vidu i različite profile i mogućnosti starešina.

Za poznavanje tekućih problema trupe i koncepcije ONO za zamenu kadrova na relaciji trupa — škola, možda ne bi bilo loše malo »odškrinuti« vrata vojnih škola kadrovima iz teritorijalne odbrane i civilne zaštite (iz republičkog i pokrajinskog) itd. Dobro bi bilo angažovati i predavače iz opštinskih, pokrajinskih ili republičkih štabova i tako primaći postojeću praksu školi. Uopšte uzev, mislim da naša nauka neće trpeti ako nešto više prakse bude uneseno u obučavanje naših kadrova.

Ne bi bilo loše ako se u sistem školovanja vojne akademije, škole za usavršavanje i u višu vojnu akademiju uvede obilazak školskih i nastavnih centara, jer su oni mesta gde ima najviše nove i najnovije borbene i neborbene tehnike. Tako bi se obez-

bedilo da starešina ipak dođe sa širim tehničkim znanjem, koje nije samo pročitano iz knjiga, nego na neki način i doživljeno.

Sem toga nama su potrebni i takvi kadrovi koji su u stanju da modernizuju obuku, da usavršavaju i osavremenjuju nastavni proces, da daju i svoj vlastiti doprinos modernizaciji armije. Mislim da bi sve starešine, posle završene škole, trebalo provesti i kroz savremena strelišta, vežbališta i poligone pešadije, oklopnih jedinica, inžinjerije, artiljerije. Trebalo bi za njih organizovati gađanja i vežbe. Bilo bi dobro obezbediti da svaka nova generacija školovanih starešina donese ne samo neka nova i savremenija znanja iz vojnostručnog sadržaja, metodike i materijalnog obezbeđenja obuke, nego i novi entuzijazam.

Ja mislim da bi ovo u izvesnom smislu bili problemi kojima bi, na određen način, u našim školama trebalo obuhvatiti sve starešine.

Dušan SMOLJENVIĆ

Koje se mere preduzimaju za aktiviranje starešina u iznalaženju novih metoda u obuci? Da li po vašem mišljenju sadašnji sistem ocenjivanja dovoljno stimulatивно utiče na starešine za dalje unapređenje i osavremenjavanje obuke?

Čedo RADOVIĆ

Na pomenutom savetovanju konstatovali smo da mere koje su do sada preduzimane nisu dovoljno aktivirale starešine za uvođenje novina u metodologiju izvođenja obuke. Naprotiv, ima pojava da pojedinci rade na nekim novinama, a da to ne dospe na pravo mesto i u prave ruke, tako da od toga nema koristi. Normalno da ovakav odnos prema tim ljudima deluje destimulatивно, pa i na okolinu u kojoj oni žive i rade. Ovo se odnosi i na neke članke koji su metodskog karaktera, a koji ne nalaze mesta u vojnim časopisima. Na ovom savetovanju, između ostalih zadataka, postavljeno je svim stepenima komandovanja u artiljerijskim jedinicama da poklone daleko veću pažnju onim starešinama koji pokazuju sklonosti za »novatorstvo«, tj. onima koji radom unapređuju obuku. Takođe je postavljeno da starešine, usmeravaju potčinjene na poslove u kojima će doći do punijeg izražaja individualne sposobnosti. Pri tom svaki dobar rad treba ceniti i omogućiti autoru da se afirmiše i van svoje jedinice.

Što se tiče mogućnosti za stimulisanje starešina koji u svom radu pokazuju naročite uspehe, želeo bih da istaknem da se jedna od stimulativnih mera ne primenjuje onako kako bi to trebalo. Reč

je o ocenjivanju starešina, u kojem bi pored karakternih i drugih osobina trebalo primat dati stručnosti i sposobnosti u pripremi i obučavanju jedinica za izvršavanje borbenih zadataka. Drugim rečima, ako je neko od starešina radom unapredio obuku jedinice, treba mu to na prvom mestu istaći i njegova ocena treba da se kreće baš u okvirima koliko je sebe i svoju jedinicu obučio.

Dušan SMOLJENović

Šta treba da bude osnovni sadržaj obuke jedinica? Mislim da je Mihajlo Vučinić pokrenuo jedno značajno pitanje — iskustva iz NOR-a. Dobro bi bilo da čujemo još neka mišljenja o ovim pitanjima.

Rajko TANASKOVIĆ

Ovde je bilo reči i o tome da li treba obučavati jedinice nameniski za zadatke koji proizilaze iz početnog i ratnog operacijskog plana, da li to treba da bude osnovni sadržaj obuke ili nešto drugo. Postoje faze obuke, postoje predmeti u obuci koji se moraju izučavati sa jedinicima, bez obzira na kome će se pravcu, u kojoj zoni, u kom rejonu u toku rata naći. Postoje takođe forme i sadržaji obuke, a to je predmet taktike gde jedinice treba da se obučavaju i za izvršavanje konkretnih zadataka koji su joj namenjeni početnim operacijskim planom. Prema tome, određene predmete, u određenoj fazi obuke, moraju izučavati sve jedinice nezavisno od toga gde će ko ratovati, baš stoga da bi mogle ratovati na svakom terenu i u svim uslovima, jer nijedna jedinica za sve vreme rata neće ostati (osim teritorijalnih jedinica, pa čak ni za njih nije sasvim sigurno) do kraja rata na svom matičnom području.

Nemamo jedinica van rodova i službi. Rod je i pešadija. Prema tome sve dok je jedna jedinica recimo pešadijska, ona izvodi pešadijsku obuku, razume se, ne pešadijsku obuku u klasičnom smislu, jer ni pešadija više nije klasična. Znači, jedno je obuka rodovskih jedinica, gde one treba kao rodovske jedinice da se osposobe a drugo je obuka združenih jedinica. A to koje su jedinice združene zavisi, šta se uzima kao osnova združivanja. Tako naprimer, ako se pođe od osnove da je združena jedinica svaka gde se združuju razna borbeno sredstva, onda je i odeljenje združena jedinica, jer je tu i pištolj i puška i automat. Ako se pođe od osnove da su združene jedinice samo, one gde osnovu združivanja čine kompaktne rodovske jedinice, onda je to verovatno bataljon ili puk. Prema tome, njihova

obuka je već stvar celine koju čine integralno povezane razne ro-
dovske jedinice. Biće potrebno takođe ujednačiti stavove o tome
šta je opštevojna obuka i koje su starešine opštevojne starešine. Obi-
čno se opštevojni starešina identifikuje sa pešakom što je pogrešno.
No, da se vratimo na obuku. Znači, artiljerijska baterija dok je bate-
rija i dok radi sa topovima mora da izvodi artiljerijsku obuku, a ka-
da se baterija uključi u puk, u bataljon, ili u brigadu, onda je to
stvar zajedničke obuke, gde dolazi do izražaja sadejstvo raznih sred-
stava i jedinica na izvršavanju jednog zajedničkog zadatka, u kome
opet svako izvršava svoj deo. U celini gledano smatram da je naša
obuka doživljavala svoju transformaciju, da je imala svoj prirodan
tok i razvitak i da su naše starešine dobro obučene.

I poslednja stvar, to je pitanje gledanja na naša iskustva iz
NOR-a. U tome se potpuno slažem sa mišljenjem pukovnika Vuči-
nića, generala Jovanovića i Pekića. Mi moramo, najblaže rečeno, biti
znatno korektniji kad su u pitanju iskustva iz našeg oslobodilačkog
rata. To je dragoceno vrelo iskustava. Danas se u većini armija, na
katedrama taktike, izučavaju iskustva iz NOR naroda Jugoslavije.
Tvrđim da su temelji koncepcije opštenarodne odbrane u njenoj
filozofskoj i idejnoj sferi postavljeni još 1941. pozivom naroda na
ustanak od strane KPJ. Svoju razradu, razvoj, definisanje, naša kon-
cepcija je doživljavala kroz surovu praksu rata; tu smo je mi potvr-
đivali, razvijali, usavršavali i dali joj kompletnu, originalnu fiziono-
miju. Ne učiti se na tim iskustvima (razume se ne mehanički, kalem-
ljenjem) bila bi naša velika greška. Ja tako gledam na iskustva NOR i
konačno moje 20. godišnje iskustvo bavljenja nastavom, svakako
veoma skromno i sve ono što sam ja tu naučio i shvatio... ja sam
pokušao da »strpam« u jednu knjigu koja je sada u pripremi za štam-
pu. Jedno poglavlje je posvećeno obuci. To napominjem zato, što
upravo tamo polemishem sa izvesnim shvatanjima korišćenja ratnih
iskustava na ovoj osnovi.

Mirko JOVANOVIĆ

Mislim da je ovo pitanje drug Smoljenović široko postavio.
Ono opšte govori o kadrovima za našu opštenarodnu odbranu. Bio bi
pobornik jedne realne analize o tome, koje kadrove treba školovati
i kako. Koji sve tipovi škola su nama potrebni. Da li su to, kao što
mislamo, pešadijski, artiljerijski, tenkovski kadrovi ili su nam po-
trebni novi profili kadrova? Ko na to treba da utiče? Ja mislim da
verovatno perspektivni plan razvoja oružanih snaga SFRJ to
predviđa.

U njegovom sklopu kadrovi za opštenarodnu odbranu, od opštine pa do najviših organa u oružanim snagama, moraju na neki način ostati naša stručna briga. Pitanje kadrova za opštenarodnu odbranu je šira tema i zahteva nove napore i ne smemo da budemo zadovoljni postignutim. Objektivno narastaju potrebe za novom reformom školstva. Mi možemo čak da se složimo da smo sve o kadrovskoj reformi školstva učinili, ali nove potrebe dolaze i zbog nacionalnog momenta. Drugovi iz Subotice, Sombora, Slovenije, Makedonije, Kosova, i drugih krajeva, hoće kadrove za desetine i stotine hiljada pripadnika teritorijalnih jedinica i to iz svoje sredine: oni hoće poručnike, kape-tane, majore, čak i po nekom bržem postupku. Kako ćemo ovo rešiti? Možda nije sretno uzeti ovaj nacionalni momenat, ali ako hoćemo da svuda aktiviramo stanovništvo, navedena pitanja moramo brže rešavati. U vezi s tim, mora se ići i na brže sticanje činova, naročito za talentovane ljude.

Škole rezervnih oficira su jako značajne. Da li one treba da budu centralizovane za JNA ili decentralizovane po armijskim oblastima? Mislim da bi skoro i o ovome trebalo malo razmisliti.

Obrazovanje koje stiće starešinski kadar je stručno znanje i naše društvo bi trebalo da to ima u vidu. Mi smo 1941. god. bili zahvalni onim drugovima koji su samo odslužili vojsku, a kamoli onima koji su imali vojnostručno znanje. To je bilo veoma značajno. Naše društvo ne bi smelo da se toga sada odrekne, jer se vojnostručno znanje ne može negirati.

Pitanje kadrova je veoma složeno i iz ovog razgovora, koji smatram vrlo korisnim, treba izvući neke pouke.

Ima niz veoma krupnih pitanja koja su ovde pokrenuta i bili bi svi mi površni ako bi smatrali da je ovaj razgovor dao odgovore na ta pitanja. Smoljenović je postavio i neka veoma polemična pitanja. Ovo što je on naveo postavljaaju ljudi iz određenih struktura, oni koji su dugo odvojeni od baze.

To su ljudi koji žive u nekim institucijama, a verovatno su stekli neko obrazovanje, (ne bih rekao vojno), fakultet i sada se osećaju u nekom vidu superiorniji prema svojim kolegama koji su »crnčili«, čija je sudbina bila da »crnče«. Ovo nije mišljenje koje postavljaju mlade generacije starešina, ovo nije njihovo regovanje. Neke ocene su pesimističke u odnosu na naš oficirski sastav. Dalje, one su paušalne, tako da su i netačne.

U partijskim dokumentima mi imamo često ovakvu formulaciju: »Uz velike napore, angažovanje i zalaganje naših starešina...« itd. Proizilazi da smo mi starešine sposobniji za fizički napor, da se zala-

žemo, posedujemo visok moral; a stručnost, obrazovanje, kvalifikovanost, često to prećutimo. Mislim da su uspesi koje smo postigli, osobito 1968. i 1969. god. veliki. U realizaciji koncepcije opštenarodne odbrane osobito je razvijena komponenta oružane borbe, ona je u teoretskom vidu razrađena (u doktrinarnom), pa i u organizacionom smislu, u opremi, u obuci itd. Ko je to učinio? Učinili su naši vojni kadrovi.

Dušan PEKIĆ

Moj odgovor na poslednja pitanja biće veoma kratak, jer se u potpunosti slažem sa onim što je izneo drug Tanasković, a sa malom razlikom i sa onim što je izneo drug Jovanović.

Ja nisam shvatio da se želi negirati rad naših starešina, dapače, ne bih se složio sa mišljenjem koje je ovde izneseno da je u zadnje vreme intenzitet rada oslabio, upravo ja mislim obratno, da se povećao. Ali bio bih spreman da diskutujem o tome u kojoj je meri rad starešina, pre svega ovih u DSNO i u višim komandama, studijski, teorijski, u kojoj meri je on više specijalistički, profesionalni, jer ovde se bar kroz pitanja koja je postavio Smoljenović ne aludira na civilne fakultete, nego se baš aludira na specijalizaciju u našem oficirskom pozivu. Kad je to u pitanju, makar što će izgledati u izvesnoj meri paušalno, ja ću nekim pokazateljima i činjenicama pokazati da ima opravdanja što je ovo pokrenuto. Činjenica je da naše starešine mnogo rade, a nisu uspele u teoretskom smislu, profesionalno, da se još više uzdignu. Nisu samo oni krivi, ima zato mnogo razloga, ali se ne bih složio da je intenzitet njihovog rada manji nego što je bio ranije. Međutim, ima nekih pokazatelja koji govore da veliki broj starešina nedovoljno izučava probleme iz svoje profesije. Svega 20% naših starešina kupuje časopise, vojnu biblioteku koristi 90%, itd. Sve to još uvek ne moraju biti pokazatelji da starešine nedovoljno teoretski rade, ne izučavaju svoj poziv, ali ovi pokazatelji nisu bez značaja. Ne verujem da svaki starešina poseduje biblioteku tako bogatu da bi mu mogla biti dovoljna za učenje. S te strane ne bismo mogli biti sasvim zadovoljni.

Da li su postojeći propisi i zakoni smetnja za brže unapređenje ili proizvodnje rezervnih starešina. Ja mislim da nisu, to je nedostatak inicijative i veće upornosti odgovornih drugova. Što se tiče izbora po regionima, uzmimo bilo koji region, oni dobijaju brojne razreze, koji se mogu i povećati ako bi se to zahtevalo. Na Kosovu imamo više starešina iz jedne nacionalnosti, a iz druge manje. Kad je upućivan razrez niko iz vojnog okruga nije rekao koliko ljudi iz

koje nacionalnosti treba da se pošalje. To je prosto njihova stvar, jer se kaže: potreba ratnih jedinica određuje ko će se slati. Ali nisu se time rukovodili. Drugo, stav Generalštaba je već prenet drugovima na Kosovu, tj. da drugove koji su odslužili vojsku ili završili građanske fakultete osposobiti kroz određene kurseve i unaprediti u određene činove. Postoji mogućnost da se te stvari rešavaju, međutim, kada je tražen konkretan predlog, da se kaže koja su to lica i da se ona predlože, — takvog predloga nema.

Što se tiče uvođenja potpuno novih profila i vrsta kadrova, postoji jedno neshvatanje i nerazumevanje — bar što se tiče škole civilne odbrane. Niko neće da šalje ljude u tu školu, tako da je sada treba ukinuti, jer drugovi u Sloveniji su rekli da njima ne treba, to su rekli i iz Makedonije i Crne Gore. Postavlja se pitanje za koga će ona školovati kadrove? Ona je školovala kadrove za organe narodne odbrane u opštinama, pokrajinama, republikama i za civilnu zaštitu. To su bili kratki kursevi; program je mogao da se koncipira prema zahtevima, prema potrebama jer program nije bio statičan, jer je on stalno morao da se usavršava, pošto dolazi do novih saznanja, itd. Međutim, tu zaista ima određenog nerazumevanja, jer treba čoveka odvojiti od radnog mesta, treba mu platiti dnevnice, tako da se ne šalju ti kadrovi. Znači, imamo veliko razumevanje za formiranje tih jedinica, za njihovo organizovanje i za učešće na vežbama ali nemamo razumevanja za školovanje kadrova.

Mihajlo VUČINIĆ

Kad je reč o ulozi vojnika u nastavi i obuci, morali bismo početi od toga da je on subjekat u nastavi i da se ne može prihvatiti teza da je lako postići rezultate »jer vojnik radi onako kako mu se naredi«. Nama treba samostalan, slobodan, kreativan i svestran vojnik koji će se svim svojim bićem uključiti u proces obuke. A takvog vojnika nije lako stvarati.

Nisam pristalica onih koji smatraju »da od obučenosti i sposobnosti starešina, pre svega, zavisi realizacija koncepcije opštenarodne odbrane«. Mislim da je to tako rečeno zato da bi se podvukao značaj obuke i znanja starešina i samo u tom kontekstu su prihvatljiva takva rezonovanja, jer organizovanost obuke i znanje starešina su nezamenljiva pretpostavka za uspeh svih odbrambenih priprema. Zbog toga i smatram da obuka starešina mora biti naš zadatak broj 1, što još uvek nije slučaj u svim jedinicama i komandama. Mislim da uslovno treba shvatiti i one koji smatraju da nam je obuka starešina i komandi slabija nego ranijih godina. To je samo privid jer ona iz-

gleda slabija zato što se u realizaciji koncepcije od starešina traži mnogo više. Zahtevi su mnogo veći, pa otuda i organizacija obuke mora biti kvalitetnija.

Više puta je rečeno da nam treba obrazovan i samostalan starešina, jer samo takav može biti samostalan i sposoban da vodi jedinice u savremenom ratu. Nama treba starešina koji je stekao nova a ne stara, prevaziđena znanja. Stara znanja, a još više stare navike mogu biti i štetne. Ona mogu biti i izvori nekih tehnokratskih gledanja na probleme organizacije oružanih snaga i upotrebe jedinice, pa, po mom mišljenju, tu treba tražiti birokratsko-tehnokratske izvore koji se mogu pojaviti u našim sredinama. To se sve zna, ali kako takvo stanje prevazići. Potrebna je smišljena akcija svih faktora odgovornih za nastavu kako bi se što pre stekla nova znanja, koja su neophodna da bi se uspešno realizovali zahtevi koje traži naša koncepcija. Ideja o tome već ima dosta, ali izgleda da se sporo realizuju. Međutim, druge armije ne stoje. Navešću samo jedan primer.

Polazeći od toga da je oficirski poziv, pre svega, intelektualni poziv, koji zahteva, sem vojnostručnog i široko opšte i političko obrazovanje, u Bundesveru su organizovali dobrovoljne dopunske kurseve za sve niže oficire. Izučava se problematika iz oblasti društveno-političkih nauka, jer smatraju da niži oficiri u toj oblasti zaostaju, za razliku od sistema vojne obuke koja je tako organizovana da oficiri prolaze trostepeno vojnostručno školovanje. Kursevi traju 18 meseci. Imaju jedinstvenu i celovitu temu koju obrađuju kroz seminare za istoriju, sociologiju, ekonomiju, itd. Jedna od tema je, na primer: »Industrijska revolucija na Istoku i Zapadu«, a na seminarima se obrađuju sledeća pitanja: »O zahtevu sindikata za proširivanje prava samoodlučivanja u nemačkoj privredi«; iz ekonomije: »Finansiranje naoružanja«; iz nauke i tehnike: »Rad i tehnika sa gledišta Karla Marksa«; »Kibernetika i društvo«, itd. Kursevi su veoma posećeni, a interesovanje oficira je iznad očekivanja.

Kad je reč o našoj obuci morali bismo realizovati princip da je obuka u trupi permanentno školovanje starešina. Međutim, to u svim sredinama nismo postigli.

Neposredne starešine u trupi — komandiri vodova i četa — tj. oni koji izvode obuku, uglavnom nemaju organizovane nastave za starešine. U pripremnom periodu za novu nastavnu godinu za nedelju dana ne može se mnogo učiniti, kad se ima i niz drugih obaveza i zadataka. Pretežno se spremaju za one teme koje treba da predaju vojnicima. Zbog toga se često svode na nivo osrednjosti, na nivo prosečnog znanja vojnika. Takvim sistemom rada ne postiže se dalje razvijanje onih znanja koja su mlade starešine stekle u akademiji.

Zbog toga neke mlađe starešine smatraju da mnoge stvari nije trebalo da uče u akademiji, jer im to sada u praktičnom radu nije potrebno, itd. Mogu se čuti i mišljenja da akademija »ne školuje dobre komandire vodova i četa«. Očito da su takva mišljenja nespojiva sa osnovnim intencijama našeg sistema školovanja u vojnoj akademiji, koje stvaraju kompletnog i obrazovanog oficira.

Ima i nerazumevanja onih mladih starešina koji traže da se organizuje teorijski rad i koji žele da više uče. Da citiram general-pukovnika V. Bubnja iz intervjua koji je pre nekoliko meseci dao »Narodnoj armiji« u vezi s tim: »Zato se još suočavamo s pojedincima kojima je jeres shvatanje da potporučnik treba kompetentno da govori o značajnim problemima taktike, da i on stvara deo naše taktike, da i on stvara deo naše teorije«. Komandir čete je, međutim, čovek prakse, a čim je on to, daje pretpostavke za nova teorijska oupštavanja pa neposredno stvara i teoriju. Da ne govorimo i o tome da bi od komandira četa i starešine u višim štabovima i komandama imali mnogo štošta da nauče. I to ne samo o mogućnostima, načinu dejstva čete itd. već o slici rata, taktičkim principima, vatrenom sistemu i svim drugim problemima koji se tiču baze naše koncepcije.

Čuju se i kritička mišljenja da obuka u nekim višim komandama nije na nivou tih komandi i potreba koje se od njih traže u razradi koncepcije opštenarodne odbrane. Takva mišljenja nisu za potcenjivanje. Nastava je često formalistička, bez inventivnosti i davanja novih znanja, itd. Zbog toga je i za neke starešine neinteresantna. Često se nastava svodi na rad čitalačke grupe bez polemike i borbe mišljenja. Postavlja se pitanje da li je i vreme dovoljno za nastavu, ako se obrađuju i drugi materijali tekuće problematike, upoznaje sa propisima, naredbama, itd. Ovde nije reč o KŠRI i drugim vežbama.

Pošto češće kontaktiramo sa starešinama, iznećemo neka njihova mišljenja o razlozima zbog čega je nastava u nekim sredinama slabija. Mlađe starešine ističu da nisu stimulirane, da nemaju interesa za učenje, jer se ono dovoljno ne ceni. Znanje, a ni uspeh u obuci nisu uvek osnovni faktori za vrednovanje starešina. Ponekad mogu biti relevantni i drugi činiooci. Možda je za nekog starešinu važnije nešto drugo nego šta njegov potčinjeni zna, kako i koliko uči, kako prati novine u vojnoj teoriji, kako izvodi obuku, itd.

S druge strane smatraju da je nastava neinteresantna jer nema novih činjenica i saznanja. Mnogo se uopštava, ponavljaju stare prevaziđene teorije, itd. Način izlaganja predavača je staromodan, suviše se nabrajaju pravilske norme, stari principi, itd. Takva nastava ne pobuđuje interes.

Na primer, kada se govori o stranim armijama — podaci se iznose u poznatim šematskim pregledima formacija, navodeći broj jedinica, oružja, itd., a malo se objašnjava šta je sa njihovom strategijom, taktikom, načinom upotrebe jedinica, tradicijama razvoja, itd., a zahtevi naših starešina su u tom pogledu mnogo veći, jer prateći časopise i štampu stiču osnovna znanja i informacije. Ko nam je — pitaju se starešine — iscrpno i argumentovano objasnio šta se dešava na vijetnamskom ratištu, a stalno se na njega pozivamo. Kakva je slika rata na tom ratištu, šta je sve preduzela američka strategija i taktika, kakve je sve »konceptije« pronalazila — od pacifikacije, enklava, spržene zemlje, pretraži i uništi do vijetnamizacije — sve bez uspeha. Šta je sve i zašto menjala u svojim formacijama, vatrenoj moći, pokretljivosti, itd. S druge strane, šta je sve učinila strategija oslobodilačkih snaga, kakvi su taktički postupci njihovih jedinica koje su uspele da parališu tako jake snage agresora. Takve analize, znam pozitivno, bile bi veoma interesantne i za njih starešine pokazuju izuzetno interesovanje. Za takav studiozan rad i analiziranje suštinskih problema vojne teorije i prakse mi imamo snaga, samo ih treba organizovati i pravilno usmeriti.

Već je poznata činjenica da neke naše starešine ističu da su preopterećene svakodnevnim poslovima, da je organizacija posla u trupi takva da se mora utrošiti više vremena i voditi računa o nekim materijalnim pitanjima nego što je to slučaj sa obukom i vaspitanjem. Ova mišljenja bi trebalo analizirati, jer nisu usamljena.

Šta bi trebalo, i šta bi se moglo odmah učiniti?

Mislim da bi, pre svega, trebalo da organizujemo kurseve i seminare na kojima bi se razrađivala koncepcija opštenarodne odbrane i proučili već pripremljeni materijali. To je, po mom mišljenju, neodložan zadatak. Naš Centar za andragoške studije i istraživanja izvršio je anketu u nekim jedinicama o novom programu za vojnike koji obuhvata i osnovna pitanja iz naše koncepcije. Gotovo 80% anketiranih trupnih starešina izjavilo je da je program težak, teži nego ranije, a da je preobiman konstatovalo je preko 60% starešina. Kako će ove starešine izvoditi taj program, ako ih prethodno ne pripremimo.

Smatramo da bi se i domovi JNA mogli bolje organizovati i angažovati za obradu tema i problema iz oblasti vojne teorije a posebno koncepcije opštenarodne odbrane. Domovi bi mogli organizovati seminare, debate i konsultacije o onim pitanjima koja interesuju starešine. Do tih pitanja moglo bi se doći anketom i konsultovanjem nastavnih organa komande. Predavanja za ceo garnizon, koja se do sada održavaju u domu, gde prisustvuje više stotina ljudi, više ne

interesuju starešine, jer se na takvim predavanjima uglavnom iznose opštepoznate stvari. Teorijski rad treba organizovati po grupama, a grupe formirati prema interesu ljudi za pojedine oblasti. Na tim diskusijama, seminarima i debatama treba stvoriti atmosferu za borbu mišljenja, polemiku uz analize sa vežbi i iznošenje iskustava onih starešina koji realizuju osnovne postavke koncepcije u praksi.

Trebalo bi više uraditi i na stvaranju evidencije o tome koliko ko uči, koliko se interesuje za vojnu teoriju, koliko saraduje u vojnoj publicistici, itd., podsticati one koji na tom planu rade više, povremeno proveravati znanja, vršiti ankete o pročitanoj literaturi, itd.

Čedo RADOVIĆ

Mislim da je diskusija iscrpno zahvatila probleme školovanja starešinskog kadra i njegovog osposobljavanja za ratne dužnosti. Međutim, za podizanje stručnosti starešina i proširivanje njihovih znanja na teoretskom i naučnom polju od posebnog je značaja kvalifikovanost svakog pojedinca za uspešno obavljanje mirnodopskih dužnosti iz oblasti obuke i vaspitanja vojnika.

Obuka starešina van škola je različito organizovana i na osnovu uvida i na osnovu nekih drugih pokazatelja može se tvrditi da je ona slaba. Ona ne daje ni osnovna znanja starešinama u smislu nadgradnje i za vreme koje starešina provede u trupi u pogledu stručnih znanja stagnira. Po osnovama plana i programa za obuku starešina težište je dato na pripremi za izvođenje obuke sa vojnicima. Hteli ili ne, ali praktično u obuci starešina obavlja se priprema za ono što se mora izložiti pred vojnicima. Nužno je organizacijski drugačije postaviti obuku starešina u trupi. Od starešina se traži da pre svega budu dobri organizatori, pedagozi i stručnjaci, da mogu uspešno organizovati rad u trupi, izvesti vežbe i gađanja, aktivirajući sav raspoloživi materijal u svojoj jedinici. Dakle, starešine treba osposobiti, dati im potrebna znanja za rukovođenje životom i radom jedinica u miru, da mogu uspešno da organizuju i izvode sve taktičke vežbe i gađanja, tj. da pripreme jedinice za izvršenje borbenih zadataka.

Dušan SOVILJ

U prethodnoj diskusiji bilo je reči da školski sistem u JNA treba »odškrinuti« i prema teritorijalnoj odbrani. Odmah mogu da kažem da su ta vrata širom otvorena. Rezervni oficiri koje školujemo kroz postojeći školski sistem i rezervni podoficiri koje obučavamo

kroz kurseve za komandire odeljenja u trupnim jedinicama jednako su na raspolaganju svim komponentama otpora. Njih raspoređujemo i na civilne — građanske dužnosti u ratu, što je sasvim normalno, jer se zna uloga, na primer predsednika skupštine opštine u miru i u ratu koji je veoma često i rezervni oficir.

Kada je u pitanju dalja obuka i usavršavanje, učinjeno je mnogo napora i na tom planu. Još pre nekoliko godina sve vojne kasarne, vežbališta, strelišta, poligoni, učionice, kabineti, laboratorije, domovi JNA, vojne biblioteke i dr. stavljeni su na raspolaganje svim rezervnim vojnim starešinama u istoj meri i pod istim uslovima koji važe i za aktivne vojne starešine.

Odlukom o školskom sistemu od pre nepune dve godine, školovanje i daljnje usavršavanje rezervnih vojnih starešina za teritorijalnu odbranu i civilnih rukovodilaca određenog profila jednako se tretira kao i za rezervne starešine operativne armije.

Poznatom Naredbom o izboru i školovanju rezervnih vojnih starešina od maja 1969. godine regulisano je mnogo pitanja u vezi sa daljim radom na ovom planu. Veoma istaknuto mesto dato je značaju teritorijalne popune sa gledišta borbene gotovosti i analogno tome značaju izbora i školovanja rezervnih starešina upravo iz onih mesta, rejona, regiona odakle se obezbeđuje brza i efikasna popuna, odnosno potrebna borbena gotovost. Posebno je istaknut značaj da starešine najnižih jedinica, a po mogućnosti i većih, budu iste nacionalnosti ili narodnosti koja čini veći deo ličnog sastava date jedinice, što je veoma značajno, kako radi lakšeg međusobnog razumevanja i bržeg sporazumevanja u borbi, tako i radi Ustavom zagarantovane jednakosti svih građana SFRJ.

Organizovano je nekoliko savetovanja i jedan simpozijum na temu »Teritorijalna odbrana«. Formirana je katedra i čitav niz kurseva pri VVA, školskim centrima i jedinicama. U njima su za nastavnike postavljeni kvalitetni aktivni oficiri kako bi se kadru teritorijalne odbrane pružila što efikasnija stručna pomoć.

U realizaciji preduzetih mera ima objektivnih teškoća, radi neupućenosti raznih organa koji se bave ovim pitanjima. S obzirom na to da je teškoća koja je proizlazila iz uslova da pitomci škola rezervnih oficira moraju imati određeni stepen i vrstu školske spreme poslednjim merama uglavnom otklonjena, preostaje da organi narodne odbrane društveno-političkih zajednica, vojni okruzi i odgovarajuće komande JNA obezbede potpunu realizaciju svih stavova u pogledu izbora, odnosno regrutovanja i školovanja rezervnog starešinskog kadra. Mislim da je, pre

svoga, potrebno utvrditi koliko je kojih kategorija i specijalnosti ovog kadra potrebno školovati, kakvu želimo starosnu strukturu u perspektivi za 20, 25 i možda do 30 godina, na osnovu čega je jedino i moguće dimenzionirati škole i kurseve za rezervne starešine. Inicirane su ideje da možda ne bi trebalo računati samo na postojeće škole rezervnih oficira, kada je u pitanju kadar teritorijalne odbrane, nego i na neku vrstu nastavnih jedinica u određenim rejonima, regionima, pokrajinama, a nastavu u ovim jedinicama prema kadrovskim mogućnostima izvoditi na jezicima nacionalnosti.

Kursevi pri školskim centrima nisu dovoljno iskorišćeni. Kapaciteti namenjeni za obuku rezervnih starešina teritorijalne odbrane u 1970. godini nisu iskorišćeni, u celini gledano ni 50%. Prave uzroke mi do sada i ne znamo. Imali smo prošle godine jedan zvaničan prigovor da program obuke na jednom kursu nije adekvatan potrebama teritorijalne odbrane. Ovo smo usvojili i program preradili. Verovatno je da će savetovanja predviđena za kraj ove godine otkloniti nejasnoće, omogućiti korekcije i uspešan rad svih kapaciteta kurseva u idućoj godini. Paralelno s tim, rad na stvaranju materijala i drugim pripremama za početak rada kurseva pri VVA JNA još u početku iduće godine, nadamo se, u celini će upotpuniti ovaj način obuke rezervnih starešina.

Školovanje i dopunsko školovanje onog dela rezervnih starešina koji su već postavljeni na odgovarajuće dužnosti, a za koje nisu dovoljno osposobljeni, predstavlja poseban problem. Mislim da smo tu malo učinili. Ima mnogo objektivnih teškoća, kao što su promene mesta stalnog boravka, odlazak u inostranstvo i drugo. Pretpostavljam da je osnovno, najvažnije i najekonomičnije iznaći mogućnost da se možda nešto ubrzanim školovanjem, na jedan od načina o kojima smo već govorili, stvara više mladih starešina i da se odmah postave na ove dužnosti. Tako bismo dobili mlad i obučen kadar za vreme dok služi obavezni vojni rok, što je ekonomičnije, nego osposobljavati one kojima se sve mora plaćati. U ovom slučaju ne treba postupati jednostrano, nego kombinovati više mogućnosti — neke zamjenjivati mladim, a neke kroz razne forme obuke osposobljavati za dužnosti koje su im namenjene. Mogućnosti i dobra volja postoje da se izrade odgovarajući programi, organizuje proučavanje gradiva individualno i na druge načine, a zatim da se uz angažovanje aktivnih oficira po regionima i u školskim centrima organizuju seminari, kraći i duži kursevi i sl. i na taj način obučava taj kadar.

Ova obuka, i vreme provedeno na odsluženju vojnog roka, mogla bi se smatrati kao završena odgovarajuća škola i ispunjen uslov za unapređenje u odgovarajući čin.

Konačno, ovim što sam rekao ne nameravam negirati opravdanost kritike nego, naprotiv, pokušavam da dam više konkretnih pojeđinosti i detalja kako bi se omogućilo svim onim koji to žele da što bolje sagledaju probleme i daju što konkretnije, a po potrebi i najoštrije primedbe, naravno uz konkretne predloge šta raditi.

Dane KNEŽEVIC

Zato što na kurs usavršavanja nisu dolazile starešine jedinica teritorijalne odbrane iz SR Slovenije ima razloga. Oni u saradnji sa komandom armije samostalno organizuju kurseve usavršavanja. Već su imali 3 klase u trajanju od 9 dana. Troškovi su manji, a upoznaju naoružanje kojim su zaduženi, izvode taktičke zadatke na teritoriji na kojoj će izvoditi borbena dejstva, mogu veći broj starešina provesti kroz kurseve za određeno vreme, nego što je to moguće u ŠC JNA; nastavu izvode na maternjem jeziku, itd. Bitno je da se starešine osposobe za ratne dužnosti. Međutim, neosporna je činjenica da JNA ima kvalitetniji nastavni kadar, solidniju materijalnu bazu, pa su i povoljniji uslovi za kvalitetnije izvođenje nastave.

Kursevi usavršavanja pri VVA JNA za neke profile kadrova iz teritorijalne odbrane još nisu počeli. Ovih dana je dostavljen nastavni plan i program na uvid republičkim štabovima narodne odbrane. Opšte je mišljenje da su ovi kursevi neophodni. Sprovedenjem planiranog broja starešina kroz kurseve usavršavanja pri VVA JNA poboljšaće se rad na organizovanju, opremanju i obučavanju jedinica teritorijalne odbrane.

Pukovnik Sovilj je govorio da su vojne škole otvorene i za starešine teritorijalne odbrane. To je tačno. Međutim što se tiče kurseva za usavršavanje pri školskim centrima oni se sprovode i već je do sada kroz njih prošlo nekoliko stotina starešina iz jedinica teritorijalne odbrane (komandiri vodova, četa i bataljona). Opšta je ocena da su ovi kursevi vrlo korisni i da se nastava izvodi vrlo kvalitetno. Prema tome ovde se ne radi da odgovarajući štabovi narodne odbrane nemaju razumevanja, već o stvarnim materijalnim mogućnostima društveno-političkih zajednica i radnih organizacija da podnesu deo troškova usavršavanja (dnevnice, putne troškove, ponekad refundaciju i sl.).

Dušan SOVILJ

Diskusija je zahvatila široku oblast iz domena obuke, pa su neka pitanja samo dotaknuta. O vremenu trajanja obuke nismo diskutovali (sem uzgred) a bez tog elementa je teško ocenjivati planove

i programe borbene obuke i vaspitanja. Kritika koja je izrečena na račun programa sasvim je na mestu, ali ne radi onog čime je to obrazloženo nego radi neophodne svestranosti i masovnosti obuke. Potreba svestranosti i masovnosti obuke proizilazi iz duha koncepcije opštenarodne odbrane, a osnovnu bazu za realizaciju tog zahteva vidimo u JNA. Ako svaku partiju vojnika dok služe vojni rok potpuno obučimo to je za više godina milionska masa ljudi, a ako ih obučimo i uputimo još da svaki od njih obuči ili bar priuči samo po nekoliko građana, onda je tu masovnost lako i u praksi ostvariti. Mislim da je to jedan od najznačajnijih momenata od kojeg treba polaziti pri ocenjivanju značaja obuke i obučenosti pripadnika snaga odbrane.

U sadašnjem vremenu trajanja obuke, a naročito za jedinice u kojima obuka traje 5 i manje meseci, nije moguće programirati svu materiju koju treba izučavati. Zbog toga se i programeri nalaze u neprijatnoj situaciji još pri samom pristupu izradi programa. Šta uzeti i staviti u program, a šta izostaviti, vežite su dileme. Programeri te dileme rešavaju po svojoj savesti i uglavnom dobro, ali nikada i tako (jer je to nemoguće), da od nekog ne može biti sa pravom kritikovan. Te nedaće, da ih tako nazovem, mogu biti otklonjene samo realnim odmeravanjem vremena za obuku vojnika i jedinica uz, naravno, neophodno materijalno obezbeđenje obuke.

U mnogim armijama obuka se ne planira i ne programira u vremenu kraćem od 10 meseci. Tome treba dodati i to da ove armije skoro i ne računaju na teritorijalni sistem popune, a još manje na univerzalnost obuke, čime se proces obučavanja znatno pojednostavljuje.

Opravdan je zahtev da svaki pripadnik snaga otpora mora biti obučen i uvežban, a to nedvosmisleno implicira obuku rezervnog sastava. Intenzitet obuke ovog sastava, vreme trajanja vežbi i razne forme obučavanja moraju se bazirati na onome koliko ti ljudi znaju, a to je redovno tesno uslovljeno sa onim šta su i koliko su naučili za vreme služenja vojnog roka. Ako dođemo do zaključka da taj sastav nije dovoljno obučen i da ga treba intenzivnije obučavati i uvežbavati u dužem vremenu — makar do 20 dana, onda su nam potrebne nove desetine milijardi starih dinara svake godine.

I konačno, ni te milijarde ne rešavaju sve, jer se postavlja pitanje da li postojeći kadrovi taj ogromni posao mogu uspešno obaviti i materijalna sredstva racionalno iskoristiti.

Koncepcija opštenarodne odbrane, svedeno na jezik prakse, zahteva da vojnik i starešina KoV i TO bude *univerzalno obučen* i uvežban. Konkretno, šta to znači i šta se u vezi s tim nameće?

Prvo, treba stvoriti takav sistem obuke u kome će se osposobljavati svi, ili kako kaže general-pukovnik V. Bubanj da se . . . »bez obzira na vlastito raspolaganje sredstvima i naoružanjem, u obuci upoznaju svi oni sistemi i taktičko-tehnički aspekti naoružanja i postupaka koje će agresor primeniti u našoj zemlji«. Praktično, to znači da je pešak dobro obučen samo ako je, pored svoje obuke, obučen da bude i solidan miner i diverzant, ako zna da neposredno gađa iz topa, RB, bestrzajnog topa, da se sam štiti od NBH-sredstava, da ume iz pešadijskog naoružanja da gađa avione i helikoptere koji nisko lete, da upotrebljava priručna sredstva veze; da je artiljerac obučen i kao pešak, inženjerac i teritorijalac; da vojnici svih rodova, pa i službi znaju gađati ciljeve koji se kreću, itd. Takva obučenost se može zvati *univerzalna*.

Drugo, za realizaciju ovako postavljenog zadatka iz obuke neophodno je revidirati nastavne planove i programe, opredeliti se za novo grupisanje vojnika za obuku, obezbediti dodatna nastavna sredstva i proučiti mogućnosti prelaska na integralniju formaciju.

Treće, uneti u moralni faktor neke nove momente koji su proizišli iz sadašnjeg razvoja našeg društva.

U ovih nekoliko rečenica samo sam istakao neke konkretne probleme iz obuke, više u nameri da bih izazvao diskusiju o njima na stranicama »Vojnog dela«, nego što sam želeo da na ova pitanja odgovorim. Uostalom, zaključak da naš vojnik mora biti univerzalno obučen treba i realizovati. Kako? O tome su drugovi u ovom razgovoru izneli svoja mišljenja, ali rado bismo čuli i druga, pre svega, drugova iz trupe i teritorijalne odbrane.